

5. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия: 7-е изд. - Мн.: ИП "Экоперспектива", 2002. - 356 с.

In this paper managerial accounting is presented as a set of works that are based on expenditure management to ensure necessary information for planning and forecasting, rather than a accounting calculations.

Було б дуже добре знати, що і як у нас зміниться, а що ні. Проблема полягає в тому, що є дуже багато витрат, які змінюються, але не прямо пропорційно обсягу діяльності, а як завгодно. Тому дуже важко їх прогнозувати. Такі витрати часто є змішаними витратами (рис 3).

Змішані витрати

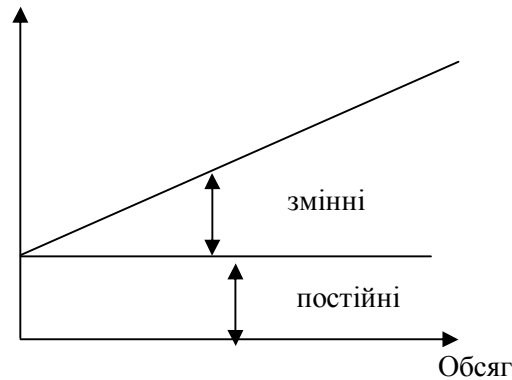

Рис. 3. Криві змінних та постійних витрат

Найпростіша модель має форму лінійного рівняння:

$$y = a + bx,$$

де: y – витрати;

a – постійні витрати;

b – змінні витрати на одиницю продукції;

x – обсяг.

Ще існує метод найвищої і найнижчої точки, що визначає функції витрат на основі припущення, що змінні витрати становлять різницю загальних витрат при найвищому та найнижчому рівнях діяльності. Цей метод застосовується насамперед для планування, складання бюджетів. Все залежить від того, наскільки точні результати він дає. Цей метод може бути прийнятним, якщо похибка незначна.

Висновки. Отже, важливим напрямом класифікації витрат - є розподіл витрат на прямі і непрямі. Витрати, які можна та доцільно прямо віднести на певний продукт або послугу, і витрати, які незручно або недоцільно відносити безпосередньо на певний продукт або послугу. Необхідно розподіляти витрати на змінні і постійні, якщо є потреба забезпечувати функцію планування, прогнозування й обґрунтованого прийняття рішень.

Перелік посилань

1. Подвігіна В.І., Круш П.В., Сердюк Б.М. Економіка підприємства: Навчальний посібник / за заг. ред. П.В. Круша, В.І. Подвігіної, Б.М. Сердюка. – К.: Ельга-Н, КНТ, 2007. – 780 с.

2. Раметов А.Х. Управленческий учет по сегментам деятельности предприятия // Бухгалтерский учет. - 2004. - № 15. - С.58-59.

3. Радецька Л.П., Овод Л.В. Управлінський облік. — Хмельницький: ХДУ, 2004. — 276с.

4. Родионова В.М., Федотова М.А. Финансовая устойчивость предприятия в условиях инфляции. - М.: Перспектива, 2001. - 321 с.

Важливий напрям класифікації витрат - це розподіл витрат на прямі і непрямі. Витрати, які можна та доцільно прямо віднести на певний продукт або послугу, і витрати, які незручно або недоцільно відносити безпосередньо на певний продукт або послугу.

Якщо наша мета – прийняття управлінських рішень, ми інакше оцінюватимемо витрати.

Щоб прогнозувати, ми маємо розуміти «поведінку» витрат. «Поведінка» витрат - це характер реагування витрат на зміни в діяльності компанії. Якщо ми хочемо керувати людьми, ми маємо розуміти, як люди поведуться в різних ситуаціях. Так само, як і люди, витрати «поводяться» по-різному. Витрати, як і люди, можуть бути дуже підступні. Тому традиційна класифікація витрат, яку ми використовуємо в управлінському обліку, – це розподіл витрат на постійні і змінні.

Результати дослідження. Говорячи про змінні витрати, ми маємо на увазі, що вони не просто змінюються, а змінюються прямо пропорційно зміні якогось чинника. Такий чинник найчастіше – це обсяг реалізації (рис. 1).

Змінні витрати

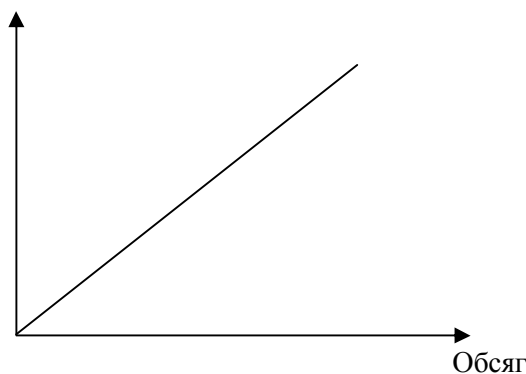

Рис. 1. Крива змінних витрат

Витрати, які не змінюються при зміні обсягу реалізації, ми називаємо постійними витратами (рис. 2).

Постійні витрати

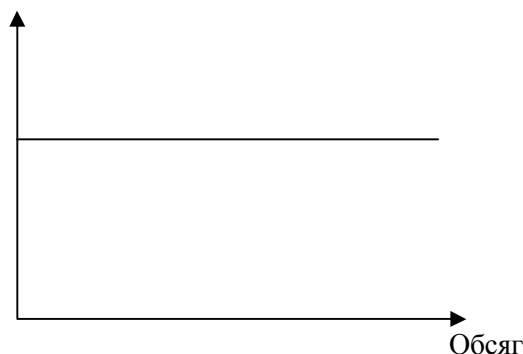

Рис. 2. Крива постійних витрат

Але змінні і постійні витрати мають таку «поведінку» лише в межах нормального звичайного діапазону діяльності, який називаємо релевантним діапазоном.

deficiencies of traditional approaches to the analysis of production costs, methods of increasing the effect of the analysis.

Keywords: operational analysis, strategic analysis, analysis of internal, inter-farm comparative analysis, internal comparative analysis, value analysis, self-financing costs.

---

*Биков К.О., Філобоченко В.В.
студенти ФММ НТУУ «КПІ»*

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ДЖЕРЕЛО ІНФОРМАЦІЇ ДЛЯ ПЛАНУВАННЯ І ПРОГНОЗУВАННЯ

В даній статті управлінський облік розглядається як сукупність робіт, що базуються на обліку витрат, для забезпечення менеджменту необхідною інформацією для планування і прогнозування, а не лише як безпосередньо облік.

Ключові слова: управлінський облік, «поведінка» витрат, змінні і постійні витрати, планування, прогнозування.

Вступ. Приблизно на початку минулого століття почала відчуватися гостра нестача інформації. Менеджери дорікали бухгалтерам, що їхня інформація надто пізно надходить, рішення треба приймати вже сьогодні, а не чекати, поки обробиться інформація. Бухгалтери захищалися: ми традиційно використовуємо такі гарні методи бухгалтерського обліку, як подвійний запис, рахунки, і все робимо правильно. Тоді менеджери самі почали вирішувати, де брати інформацію і як її готувати для прийняття управлінських рішень.

Облік, про який ітиметься, незвичний, це не рахівництво. Це методи аналізу, планування, прогнозування тощо. Внесок у розробку цих методів зробили фахівці, які не мають безпосереднього відношення до бухгалтерського обліку. Це інженери, програмісти, фахівці з інформатики і, звичайно, економісти. Питання постало, в першу чергу, перед американськими економістами, тому що управлінський облік формувався в країнах, де розвиток бізнесу і промисловості був найвищим. Коли ми говоримо про управлінський облік в американському розумінні, то маємо на увазі всю сукупність робіт для забезпечення менеджменту необхідною інформацією, які виконує економіст, а не лише безпосередньо облік.

Постановка задачі. Поговоримо докладніше про витрати, бо, як відомо, управлінський облік базується на обліку витрат. Коли ми приймаємо рішення про те, чи варто проводити семінар з управлінського обліку, продавати продукцію на старих чи нових ринках, то запитуємо, скільки це коштуватиме.

аналізу собівартості доцільно поєднувати такі підходи, які найбільшою мірою відповідають меті його проведення для конкретного підприємства. На нашу думку, для виявлення резервів зниження собівартості найбільш ефективними є порівняльний, оперативний та функціонально-вартісний аналіз.

Перелік посилань

1. Економічний аналіз господарської діяльності. / Іващенко В.І., Болюх М.А., — К.: ЗАТ «НІЧЛАВА», 2001. — 204 с.
2. Мних Є.В., Бутко А.Д., Мелешко Н.М., Кравченко Г.О., Барабаш Н.С., Редько К.О., Економічний аналіз: Практикум. — К.: Центр навчальної літератури, 2005. — 432с.;
3. Попович, П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : Підручник для вузів. - Тернопіль : Економічна думка, 2004. - 416 с.
4. Савицька, Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства : Навчальний посібник. - Київ : Знання, 2004. - 654 с. - (Вища освіта ХХІ століття).
5. Тарасенко Н.М., Економічний аналіз, Навч. посіб., — 3-тє видання, виправлене і доповнене. — Львів: «Магнолія плюс», 2004. — 344с.

Шевчук Н.А.

к.т.н., доцент ФММ НТУУ «КПІ»

Михневич В.И.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ИССЛЕДОВАНИЕ ПОДХОДОВ К АНАЛИЗУ СЕБЕСТОИМОСТИ ПРОДУКЦИИ

Статья посвящена исследованию разнообразия подходов к анализу себестоимости продукции и их задач, определению целесообразности использования каждого из них. Рассмотрен эффект, который дает использование того или иного вида анализа, возможности его влияния на величину себестоимости. Выявлены недостатки традиционных подходов к анализу себестоимости продукции, предложены методы увеличения эффекта от проведения анализа.

Ключевые слова: оперативный анализ, стратегический анализ, внутривладельческий анализ, межхозяйственный сравнительный анализ, внутривладельческий сравнительный анализ, функционально-стоимостной анализ, хозрасчетная себестоимость.

Shevchuk N.A., Mikhnevych V.I.

RESEARCH APPROACHES TO ANALYSIS OF PRODUCTION COSTS

Article describes a variety of approaches to the analysis of production cost and their tasks, to determine the feasibility of using each. Effects, which allows the use of any type of analysis, its possible influence on the value of cost. Revealed the

техніки, технологічних засобів, організації праці, рівні використання виробничих ресурсів тощо.

Виявлені резерви зниження собівартості продукції ділять на чотири групи:

а) упущені можливості – непродуктивні витрати, безгосподарність, неритмічна робота, порушення технології та ін.;

б) прямі резерви зниження собівартості – відхилення собівартості за рахунок невиконання запланованих заходів, якими передбачалось доведення собівартості до рівня передового підприємства;

в) перспективні резерви – можливі резерви зниження собівартості до рівня передового підприємства (не передбачені планом).

г) стратегічні резерви за рахунок зміни технічного рівня виробництва, організації виробництва і праці, зміни видів продукції.

Для виявлення резервів зниження витрат за рахунок ефективніших варіантів виробництва, вибору оптимального співвідношення між споживчою якістю виробу й витратами на його виготовлення використовується функціонально-вартісний аналіз[5].

Функціонально-вартісний аналіз одночасно та у взаємному зв'язку досліджує функції об'єкта і вартість цих функцій, тобто об'єктом ФВА є функції і їхня вартість.

Під функціями розуміють споживчі властивості (якість) об'єкта. Вони поділяються на:

- 1) головну функцію, яка виражає призначення об'єкта;
- 2) основні функції, що забезпечують виконання головної функції;
- 3) допоміжні функції, що реалізують основні;
- 4) зайві або непотрібні функції;
- 5) шкідливі функції.[1]

Для виявлення резервів зниження собівартості в конструкції виробів, у технології їх виготовлення спеціалісти виходять із можливостей усунення зайвих або додаткових функцій виробу, тобто з можливості зниження його трудо- та матеріаломісткості, енергоємності, а відповідно й собівартості продукції. Зайві функції виникають у результаті зміни призначення виробу, зміни якості матеріалів, з яких його виготовляють, появи інших виробів, що виконують такі самі функції, зміни традиційних поглядів на призначення виробу тощо.

Висновок. Зміна собівартості продукції на конкретних підприємствах, її динаміка залежать від комплексу факторів, які відображають зусилля колективів, спрямовані на підвищення ефективності виробництва. Оцінка й аналіз собівартості продукції в підрозділах підприємства дають інформацію тільки про ефективність колишніх витрат. В сучасних умовах така інформація є недостатньою для ефективного управління собівартістю, необхідно постійно здійснювати аналіз можливостей впливу на її величину. Це досягається за умови використання таких видів аналізу собівартості, як оперативний, стратегічний, порівняльний, внутрігосподарський та функціонально-вартісний. Тому для збільшення ефекту від проведення

можна добитись успішного результату. Іншими словами, теорія стратегічного аналізу допоможе підприємствам, фірмам і бізнесменам добитись позитивних успіхів.

Внутрігосподарський аналіз. Нині багато підприємств у своєму складі має кілька підрозділів. Крім загальної методики, в структурних підрозділах ураховуються особливості системи показників собівартості продукції і вимоги внутрігосподарського госпрозрахунку.

Госпрозрахункову собівартість кожного підрозділу визначають за його власними витратами без урахування витрат технологічно пов'язаних цехів і витрат на використанні напівфабрикати. Для оцінки роботи кожного підрозділу беруть лише ті витрати, які формуються безпосередньо під контролем його трудового колективу і залежать від фактичних результатів роботи.

Госпрозрахункова відповідальність за витрати підрозділів на виробництво продукції визначається через:

1) деталізацію витрат на виробництво за місцем їх виникнення в розрізах тих статей, які входять до госпрозрахункової собівартості;

2) застосуванням фіксованої оцінки матеріальних об'єктів і послуг (однакової оцінки – у плані й у звіті);

3) установленням і затвердженням системи внутрізаводських взаємовідносин: порядком виявлення і подання претензій та санкцій між госпрозрахунковими підрозділами і відображенням їх у госпрозрахунковій собівартості.

Деталізація витрат і відхилень від плану за місцем їх утворення проводиться на підставі розподілу витрат у плані і звіті між усіма виробничими підрозділами, виділення з власних витрат вартості деталей і частин виробів, одержаних за кооперативними поставками з інших підприємств. Це полегшує виявлення причин і винуватців відхилень та мобілізацію резервів зменшення собівартості продукції.[3]

Внутрігосподарський аналіз проводиться за даними облікової та оперативної інформації, тому його завжди розглядають як оперативний.

Порівняльний аналіз має дуже велике значення для виявлення резервів зниження собівартості продукції. Він поділяється на внутрігосподарський (внутрізаводський) і міжгосподарський (між підприємствами). Головною вимогою внутрізаводського порівняльного аналізу собівартості є дотримання умови: порівнюванню підлягають показники технологічно ідентичних цехів і бригад або цехів і бригад, що виробляють однакові деталі. Виявлені відхилення свідчать про різну ефективність праці, різну якість роботи цих цехів, про можливості зниження собівартості за рахунок запозичення позитивного досвіду інших цехів.[2]

Міжгосподарський порівняльний аналіз вивчає показники собівартості окремих підприємств, що виробляють однорідну продукцію або однакові деталі. При цьому аналізі визначають відхилення в результатах діяльності, вплив на них відмінностей в науково-технічному рівні, у використанні

- Аналіз затрат на 1 гривню товарної продукції;
- Аналіз прямих матеріальних витрат;
- Аналіз прямих трудових витрат [5].

Проте використання даних методів в підрозділах підприємства дає інформацію тільки про ефективність колишніх витрат. Керівництво одержує цю інформацію, але запобігти неефективним витратам вже не може.

Щоб уникнути небажаних витрат і витрат, необхідно щоденно аналізувати виробничі витрати, оперативно (щогодинно, щохвилино) виявляти нераціональні, зайві, непродуктивні витрати і негайно вживати заходів для їх усунення і запобігання таким у майбутньому. Для цього використовують такі методи аналізу собівартості, як: оперативний, стратегічний, внутрігосподарський, порівняльний та функціонально-вартісний аналізи.

Оперативний аналіз виробничих витрат – це система щоденного вивчення відхилень від виробничого завдання для негайного усунення недоліків і причин, які заважають безперервному й ефективному функціонуванню господарського комплексу підприємства. Відповідність фактичних витрат нормативним – гарантія виконання плану із собівартості за місяць, квартал. Необхідність запровадження системи директ-костинг, поділ витрат на постійні та змінні, ведення обліку лише прямих витрат зумовлюють потребу ведення аналізу прямих витрат за відхиленнями. Для ведення оперативного аналізу використовуються персональні комп'ютери.

Для аналізу використання комплексних витрат їх фактичну витрату порівнюють з кошторисом, крім того, підраховують відхилення собівартості з урахуванням обсягу випуску продукції за рахунок умовно-змінних витрат.

Облік зміни норм ведуть з початку року наростаючим підсумком. Інформація про зміну норм надходить на всі рівні керування за кожний день, декаду, місяць, квартал, рік. Такий аналіз забезпечує надійний контроль за собівартістю продукції, розробкою та впровадженням у виробництво необхідних організаційно-технічних заходів, що сприятимуть зниженню собівартості.[4]

Стратегічний аналіз, використовуючи багатий арсенал способів і прийомів ведення економічного аналізу з комп'ютерними технологіями, обов'язково зважає на економічне оточення, правові і політичні умови (боротьба за владу впливає на оборот грошей, ресурсів), збір податків, соціальну політику (впливає на зовнішнє і внутрішнє оточення організації), технологічну політику та інші фактори.

Стратегічний аналіз собівартості продукції проводиться з метою прогнозування напрямів дальшого розвитку підприємства, фірм, економічних районів, галузей і народного господарства в цілому. Він забезпечує вибір найоптимальніших майбутніх рішень. Особливістю стратегічного аналізу є те, що в ньому дуже мало рутинних процедур і дуже багато творчості. Теорія стратегічного аналізу формується на основі узагальнення практики успішного розв'язання завдань управління підприємством, виділення окремих управлінських схем і тверджень, які показують, з допомогою чого

Ключові слова: оперативний аналіз, стратегічний аналіз, внутрігосподарський аналіз, міжгосподарський порівняльний аналіз, внутрізаводський порівняльний аналіз, функціонально-вартісний аналіз, госпрозрахункова собівартість.

Вступ. Собівартість продукції – один з найважливіших показників фінансового аналізу. У ньому фокусуються в грошовому вираженні витрати матеріально-технічних, трудових та фінансових ресурсів у зв'язку з підготовкою, організацією, веденням виробництва та реалізацією продукції. Собівартість належить до вирішальних чинників, що впливають на прибуток підприємств і показники рентабельності. Від рівня собівартості залежать фінансові результати діяльності підприємства, темпи розширеного відтворення, фінансовий стан підприємства.

Аналіз собівартості продукції дозволяє з'ясувати тенденції зміни даного показника, виконання плану по його рівню, визначити вплив факторів на його приріст і на цій основі дати оцінку роботи підприємства по використанню можливостей зниження собівартості продукції. [1]

Проблеми обліку та аналізу собівартості розглядалися в працях відомих вітчизняних та зарубіжних учених-економістів: Ф.Ф. Бутинця, В.І. Єфіменка, Г.Г. Кірейцева, М.В. Кужельного, Л.В. Гинника, П.С. Безруких, А.Ш. Маргуліса, Є.В. Мниха, К. Друрі, Б. Нідлза, В.Я. Савченка, М.Г. Чумаченка та ін.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження існуючих видів аналізу собівартості та виявлення найбільш ефективних з них.

Завдання статті – розглянути існуючі способи аналізу собівартості продукції, виявити можливості кожного з них впливати на величину витрат і на основі цього зробити висновок про найбільш ефективні види аналізу.

Результати дослідження. Аналіз собівартості продукції виконує такі завдання: перевірка обґрунтованості прийнятих управлінських рішень щодо собівартості; об'єктивна оцінка виконання прийнятих рішень, під час якої виявляються відхилення фактичних витрат від планових; з'ясування чинників цих відхилень; підрахунок резервів дальшого зниження собівартості продукції; розроблення заходів із мобілізації внутрішньовиробничих резервів та використання їх у виробництві.[3]

Для проведення аналізу використовуються такі джерела інформації: планова собівартість продукції; аналітичні розрахунки, норми й нормативи споживання ресурсів; звітна інформація, зокрема «Звіт про фінансові результати» ф. 2, «Звіт з праці» ф. 1-ПВ і ф. 3-ПВ, дані оперативного обліку (первинні документи, зведення, реєстри відпуску матеріалів на виробництво, таблиці про нарахування заробітної плати, норми витрат матеріалів, відхилення від норм; матеріали обстежень, перевірок, спостережень, нарад, технологічної документації, паспортні дані).[2]

- До основних традиційних видів аналізу собівартості продукції належать:
- Аналіз собівартості продукції за елементами затрат;
  - Аналіз собівартості продукції за статтями калькуляції;

Наукова новизна результатів дослідження полягає в уточненні процесу діагностики банкрутства підприємств.

Наукове значення досліджень полягає в розширенні можливостей методичного апарату діагностики банкрутства підприємств в умовах фінансової кризи в країні.

Вдосконалення процесу діагностики банкрутства має практичне значення, оскільки розширює можливості управління кризовими явищами на підприємствах.

Перелік посилань

1. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій. – К.: КНЕУ, 2001.
2. Фомин Я.А. Диагностика кризисного состояния предприятия. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. – 349 с.
3. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 3-тє вид., випр. і доп. – К. Знання, 2007. – 668 с.
4. Євдокимов Ф.І. Діагностика банкрутства підприємства/ Ф.І. Євдокимов, Н.А. Кульбака // ДонНТУ: — Донецьк, 2003-2009.
5. Бланк І.А. Основи фінансового менеджменту, в 2 т. – К.: Ніка-Центр, 1999. – 592, 512 с.
6. Бондарь Т.Е. Диагностика экономической несостоятельности предприятия в системе финансового менеджмента / Т.Е. Бондарь, С.С. Самсонова // Вестн. Белорусского гос. эконом. ун-та. - 2006. - № 2. - С. 65-70.

The necessity for improvement of the diagnostic algorithm of bankruptcy is considered. The attention is placed on the existence of certain problems in using foreign techniques of forecasting bankruptcy. Proposals submitted to improving diagnosis of bankruptcy.

Шевчук Н.А.

к.т.н., доцент ФММ НТУУ «КПІ»

Міхневич В.І.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ДОСЛІДЖЕННЯ ПІДХОДІВ ДО АНАЛІЗУ СОБІВАРТОСТІ ПРОДУКЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню різноманітності підходів до аналізу собівартості продукції та їхніх завдань, визначенню доцільності використання кожного з них. Розглянуто ефект, який дає використання того чи іншого виду аналізу, можливості його впливу на величину собівартості. Виявлено недоліки традиційних підходів до аналізу собівартості продукції, запропоновано методи збільшення ефекту від проведення аналізу.

стану та загрози банкрутства, що його ще називають «Модель В.В. Ковальова».

На основі розглянутих вітчизняних та закордонних методик прогнозування банкрутства доцільне створення загальної моделі діагностики банкрутства, яка давала б змогу кожному підприємству провести ідентифікацію факторів негативного впливу різноманітних внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансово-господарську діяльність суб'єкта господарювання.

Третій етап – прогнозування наслідків виникнення ситуації банкрутства на підприємстві. Для партнерів підприємства-банкрута відбувається розрив господарських зв'язків, спостерігається різке погіршення фінансового стану як підприємства, що перебуває в фінансовій кризі, так і підприємства ділового партнера боржника, що викликане невиконанням банкрутом своїх зобов'язань. Працівники підприємства-банкрута втрачають свої робочі місця. В масштабах народного господарства кризові явища та масове визнання багатьох підприємств банкрутами призводить до зменшення податкових надходжень та інших обов'язкових платежів до бюджету, росту обсягів податкової заборгованості, тобто економіку країни охоплює системна криза.

Четвертий етап – виявлення можливих шляхів виходу підприємства з кризи.

Отже, фінансова криза на підприємстві є сигналом загрози виникнення банкрутства та спонукає підприємство-боржника вжити термінові заходи з метою відновлення платоспроможності, ліквідності та досягнення фінансової рівноваги. Проте в умовах ринку підприємство повинне вміло визначити економічну стратегію, раціональну політику у сфері фінансів, інвестицій цін та маркетингу, та конкретні заходи подолання фінансової кризи, які мають бути максимально наближені до особливостей функціонального середовища кожного підприємства. Ефективне вирішення проблем банкрутства і санації підприємств є обов'язковою умовою оздоровлення вітчизняної фінансової системи.

Висновки. Таким чином, сучасний стан економіки вимагає створення загального алгоритму прогнозування банкрутства підприємства з урахуванням методик як вітчизняного, так і закордонного досвіду. Це дало б змогу підприємствам вчасно виявити негативні кризові явища та застосувати заходи антикризової політики управління щодо недопущення чи подолання фінансової кризи на підприємстві.

В умовах, в яких Україна перебуває сьогодні, розробка такої методики є необхідним заходом, адже повністю покладатися на закордонний досвід неможливо через несхожість галузевих специфік, а також податкових та інших систем.

Новий алгоритм діагностики банкрутства підприємств повинен включати такі заходи, які змогли б стабілізувати становище саме українських підприємств, що зазнають кризи.

Діагностиці банкрутства найбільш повно відповідає використання експертних систем і систем підтримки прийняття рішень.

метод прогнозування банкрутства на основі експрес-діагностики, необхідно відзначити, що метою даної методики є раннє виявлення ознак кризового розвитку підприємства та попередня оцінка масштабів кризового його стану. Експрес-діагностика банкрутства характеризує систему регулярної оцінки кризових параметрів фінансового розвитку підприємства, що здійснюється на базі даних його фінансового обліку за стандартними алгоритмами аналізу, постійного моніторингу фінансового стану підприємства. Тому методика експрес-діагностики може трактуватися як універсальна, що майже не залежить від специфічних характеристик підприємства.

2. Фундаментальний аналіз кризових явищ та загрози банкрутства підприємства.

Поглиблена діагностика банкрутства являє собою систему оцінки параметрів кризового фінансового розвитку підприємства, яке здійснюється на основі проведення комплексного фундаментального аналізу з використанням спеціальних методів оцінки впливу окремих фактів на кризовий стан підприємства. У процесі такого аналізу використовується повний комплексний аналіз фінансових коефіцієнтів на основі різних закордонних моделей та методик.

Для оцінки ймовірності банкрутства може бути використана універсальна дискримінантна модель, що розрахована на використання різних методик прогнозування банкрутства. Необхідно зауважити, що у закордонній практиці відомі ряд моделей прогнозування ймовірності банкрутства, названі на честь їх авторів, а саме, модель Спрінгейта, яка побудована на основі дослідження впливу дев'яти фінансових показників. Використовується також п'ятифакторна модель Альтмана, розроблена в 1968 році, і відома також під назвою «Розрахунок Z-показника» – інтегрального показника рівня загрози банкрутства. Поряд з наведеними вище формами діагностики банкрутства також використовується система показників В. Бівера. Відомий фінансовий аналітик Вільям Бівер запропонував свою систему показників для оцінки банкрутства, яка базується на основі досліджень трендів показників для діагностики банкрутства.

Проте, для практичного застосування в Україні усі ці моделі, розроблені іноземними фахівцями, є не завжди коректними, оскільки вони не враховують галузевих особливостей розвитку підприємств та притаманних їм форм організації бізнесу, умов господарського та податкового законодавства, особливостей функціонування та тенденції розвитку економіки в цілому по Україні

Для оцінки ймовірності банкрутства у вітчизняній практиці використовується система коефіцієнтів та показників, які об'єднані в чотири групи: показники, що характеризують платоспроможність господарюючого суб'єкта, його ліквідність, ділову активність та рентабельність (прибутковість). За допомогою даної системи проводиться фундаментальний аналіз кризових явищ на підприємстві та оцінюється фінансовий стан суб'єкта господарювання. Поряд з наведеною вище формою діагностики банкрутства використовується також балансовий метод оцінки фінансового

моделювання прогнозування банкрутства підприємств, а також проведення ефективної фінансової санації базової ланки економіки – підприємств і організацій країни.

Постановка задачі. Сьогодні для України проблема збитковості та банкрутства і надалі залишається надзвичайно актуальною. Адже в умовах кризового стану економіки загалом, більшість підприємств працює збитково, а також є велика частка тих, що знаходяться на межі банкрутства або на стадії порушення справ про банкрутство боржників їх кредиторами у суді. Саме достовірна і своєчасна ідентифікація негативних факторів впливу на фінансово-господарську діяльність та антикризове управління підприємства є запорукою виходу з фінансової кризи.

Виникає потреба в розробці методики прогнозування банкрутства для українських підприємств.

Метою даного дослідження є вдосконалення процесу діагностики банкрутства підприємств..

Дослідженням проблеми прогнозування банкрутства українських підприємств займалися такі вчені як А.Е. Волосовичем, А. Недрянко, Г. Пеніною, О. Аксьоною, Ю. Коваленко та інші.

Результати дослідження. Послідовність проведення діагностики банкрутства повинна розглядатися залежно від етапів її здійснення.

Перший етап – створення інформаційної бази дослідження. Інформаційна база дослідження створюється на основі внутрішньої та зовнішньої інформації. Метою накопичення внутрішньої інформації є отримання повного та об'єктивного уявлення про виконання зобов'язань та поточних платежів, необхідних для нормального фінансування діяльності; отримання уявлення про можливості підприємства щодо забезпечення ритмічного та постійного фінансування. Нагромадження зовнішньої інформації необхідне для проведення досліджень зовнішнього середовища підприємства в наступних напрямках: кон'юнктура ринків, державне регулювання економіки, податкова політика держави. Накопичена, систематизована внутрішня та зовнішня інформація підприємства може слугувати ресурсом для створення баз даних, необхідних для спрощення розрахунків та вдосконалення моделювання діагностики кризових явищ суб'єкта підприємницької діяльності.

Другий етап – діагностика кризового стану та загрози банкрутства підприємства. На цьому етапі відбувається визначення глибини кризового стану підприємства та рівня загрози виникнення банкрутства, яке проходить наступним чином.

1. Виявлення ознак кризи та експрес-діагностика загрози банкрутства підприємства.

Характеристика фінансової кризи на підприємстві здійснюється на основі трьох параметрів: джерела виникнення, вид кризи та стадія розвитку. Можна стверджувати, що, коли правильно визначені причинні наслідки кризи, то буде правильно визначений і діагноз фінансової неспроможності підприємства та підібрані найефективніші санаційні заходи. Розглядаючи

средствах. Эффективный вариант выбирается с учетом ситуации на рынке депозитов, на основе расчета предельной рентабельности оборотных средств и сравнение ее с фактической на предприятии.

Ключевые слова: амортизация, основные фонды, амортизационные отчисления, эффективность.

Tuleneva J. V.

c.e.s., senior teacher NTYY «KPI»

Savoloka V.I.

student FMM NTYY «KPI»

RATIONALE FOR EFFECTIVE OPTION AMORTIZATION

For the increase of efficiency of the use of depreciation decrees it is suggested to consider two variants of their use – piling up on a savings account in a jar and use in an economic turn for satisfaction of current requirements in circulating assets. An effective variant is elected taking into account a situation at the market of deposits, on the basis of calculation of maximum profitability of circulating assets and comparison of it with actual on an enterprise.

Keywords: amortization, capital assets, depreciation and effectiveness.

Хринюк О.С.

канд. економ. наук, доцент, НТУУ «КПІ»

Мельнікова А.П.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ПРОБЛЕМИ ДІАГНОСТИКИ БАНКРУТСТВ ПІДПРИЄМСТВ НА УКРАЇНІ

В статті розглядається необхідність вдосконалення загального алгоритму діагностики банкрутства підприємств. Наголошується на існуванні певних проблем у використанні закордонних методик прогнозування банкрутства підприємств. Подаються пропозиції щодо вдосконалення процесу діагностики банкрутства.

Ключові слова: економічна криза, прогнозування банкрутства, антикризове управління, діагностика банкрутства.

Вступ. Перехід економіки України від адміністративно-командної системи до ринкової економіки супроводжувався нестабільністю та постійними змінами, що, як відомо, призвело до системної економічної кризи в країні. Заходи, спрямовані на оздоровлення фінансової системи України, можуть дати позитивні результати лише за умови достовірної ідентифікації глибини фінансової кризи, систематизації та своєчасного виявлення зовнішніх та внутрішніх кризових факторів, вдосконалення досвіду

80,7%, Феодосійський МТП – 95,7%, Херсонський МТП – 77,3%, Южний МТП – 116,5%. Для цих портів вкладання амортизаційних відрахувань на депозитний рахунок буде вигідним тільки при досить високих ставках по депозитам, більшим за 25-30%, які є майже нереальними на ринку банківських послуг. Так, на початок 2010 року мінімальна ставка по депозитам для юридичних осіб складала 11%, максимальна – близько 21%. Отже, іншим портам, з більш нижчими показниками рентабельності оборотних засобів, можна порекомендувати вкладати амортизаційні відрахування на депозитний рахунок в банку. Це дозволить їм накопичити за певний період необхідну суму коштів для придбання нового об'єкту основних засобів і принесе додатковий дохід в розмірі нарахованих процентів.

Рішення про використання амортизаційних відрахувань – поповнення оборотних коштів або нагромадження на депозитному рахунку – залежить від ситуації на ринку банківських депозитів та від рентабельності оборотних засобів підприємства. Вибір ефективного варіанту використання амортизаційних відрахувань підвищить можливості підприємства по фінансуванню оновлення основних фондів.

Перелік посилань

1. Буркинський Б.В., Котлубай М.І. Амортизація як джерело інвестування у морський транспорт. Одеса, 2001. – 122 с.
2. Орлов П., Орлов С. Удосконалення державної амортизаційної політики // Економіка України. 2003, №2.
3. Панченко В.Н. Механізм відтворення та підвищення віддачі основного капіталу авіапідприємств. – К.: Фенікс, 2002. – 364 с.
4. Полуянов В.П. Амортизационные отчисления как источник воспроизводства основных фондов. // Економіка промисловості. 2004, №1 (23).
5. Тридед А.Н., Аришина О.В. Финансовая стратегия предприятия и амортизационные отчисления. // Вестник международного славянского университета. Харьков. Серия «Экономика», том IV, 2001, №3.
6. Хмелевський Є.І. Амортизаційна політика й оновлення промислово-виробничих основних фондів. // Економіка України. 1999, №3.
7. Хотмлянський О., Колосок В. Амортизаційний фонд як джерело відтворення основних засобів. // Економіка України. 2004, №3.

Тюленева Ю. В.

к.э.н., старший преподаватель НТУУ «КПИ»

Заволока В. И

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

ОБОСНОВАНИЕ ЭФФЕКТИВНОГО ВАРИАНТУ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ АМОРТИЗАЦИОННЫХ ОТЧИСЛЕНИЙ

Для повышения эффективности использования амортизационных отчислений предлагается рассмотреть два варианта их использования - накопления на депозитном счете в банке и использования в хозяйственном обороте для удовлетворения текущих потребностей в оборотных

Як показує графік, лінія доходу від вкладу амортизаційних відрахувань на депозит перетинає вісь абсцис при ставці по депозиту – 17,38%. Це означає, що при ставках по депозиту, менших за 17,38%, вкладання амортизаційних відрахувань на рахунок буде взагалі не вигідним для підприємства через врахування фактору часу.

Без додаткових розрахунків видно, що темпи приросту прибутку при збільшенні рентабельності оборотних засобів набагато менші від темпів збільшення доходу від вкладу на депозит амортизаційних відрахувань при збільшенні ставки по депозиту.

Для того, щоб підприємство вирішило, який варіант використання амортизаційних відрахувань для нього вигідніший, йому потрібно:

1) визначити за якою ставкою по депозитам і на який термін воно може вкласти амортизаційні відрахування;

2) враховуючи вище визначену величину ставки по депозитам розрахувати таку рентабельність оборотних засобів (R), при якій дохід від вкладу амортизаційних відрахувань на депозит буде дорівнювати приросту прибутку від використання їх в господарському обороті;

Для цього пропонується використовувати наступну формулу, яка дозволяє проводити розрахунки при різних значеннях ставок по депозитам на різні терміни вкладання коштів:

$$R = \frac{1}{1-p} \cdot \left(\frac{\sum_{i=1}^T ((1+s \cdot (1-p))^{T+1-i} \cdot (1-N_a)^{i-1})}{(1+E_n)^T \cdot \sum_{i=1}^T \frac{(1-N_a)^{i-1}}{(1+E_n)^i}} - 1 \right), \quad (1)$$

де R – граничне значення рентабельності оборотних засобів, при якому підприємству однаково вигідні обидва варіанти використання амортизаційних відрахувань; p – ставка податку на прибуток; s – ставка по депозиту; N_a – річна норма амортизації; E_n – ставка дисконту; T – термін використання амортизаційних відрахувань.

3) визначити власну фактичну рентабельність оборотних засобів (R_f);

4) порівняти фактичну і граничну рентабельність оборотних засобів: якщо R_f перевищує R, то підприємству вигідніше використовувати амортизаційні відрахування в господарському обороті, інакше, вкласти на депозитний рахунок у банку.

Для того щоб використання амортизаційних відрахувань в господарському обороті було вигіднішим за вкладання їх на депозит на 10 років зі ставкою, наприклад, 20%, рентабельність оборотних засобів підприємства повинна перевищувати 20%, при 25% відповідно 65,9% (рис.1).

Висновки. Проведені розрахунки рентабельності оборотних засобів морських торговельних портів України за 2007-2009 рр. виявили, що успішно працюючі порти мають і високі показники рентабельності оборотних засобів. Наприклад, в 2009 році значення цього показника були наступні: Іллічівський МТП – 35,2%, Маріупольський МТП – 40,2%, Одеський МТП –

- на кінець терміну депозиту (строку служби об'єкта) у підприємства є необхідна сума для придбання нового об'єкта основних фондів на заміну;
- накопичені проценти по депозиту можуть бути використані підприємством на свій розсуд, наприклад, для сплати лізинговій компанії за використання на умовах лізингу наступного об'єкта. Недоліком першого варіанту є відволікання коштів із обігу.

Другий варіант використання амортизаційних відрахувань має перевагу для підприємства у вигляді наявності постійного джерела поповнення власних оборотних коштів. Недоліком цього варіанту є відсутність на кінець строку служби об'єкта у підприємства необхідної суми для придбання нового об'єкта основних фондів на заміну, через що підприємство буде вимушено шукати інші джерела для залучення коштів.

Автором були проведені розрахунки по визначенню доходу від вкладу амортизаційних відрахувань на депозит і визначенню приросту прибутку від використання амортизаційних відрахувань в господарському обороті на прикладі умовного об'єкта третьої групи основних фондів, норма амортизації – 6% в квартал, вартість 1000000 грн., термін – 10 років. Для врахування фактору часу всі розрахунки були приведені до теперішнього часу за допомогою дисконтування, ставка дисконту – 15%.

Доход від вкладу на депозит визначається як різниця між накопиченнями на рахунку на кінець певного періоду з нарахованими процентами і сумою щорічних надходжень амортизаційних відрахувань. Приріст прибутку розраховується як добуток річної суми амортизаційних відрахувань у поточному періоді та ставки рентабельності оборотних засобів, зменшеної на ставку податку на прибуток:

Результати розрахунків наведені графічно на рисунку 1.

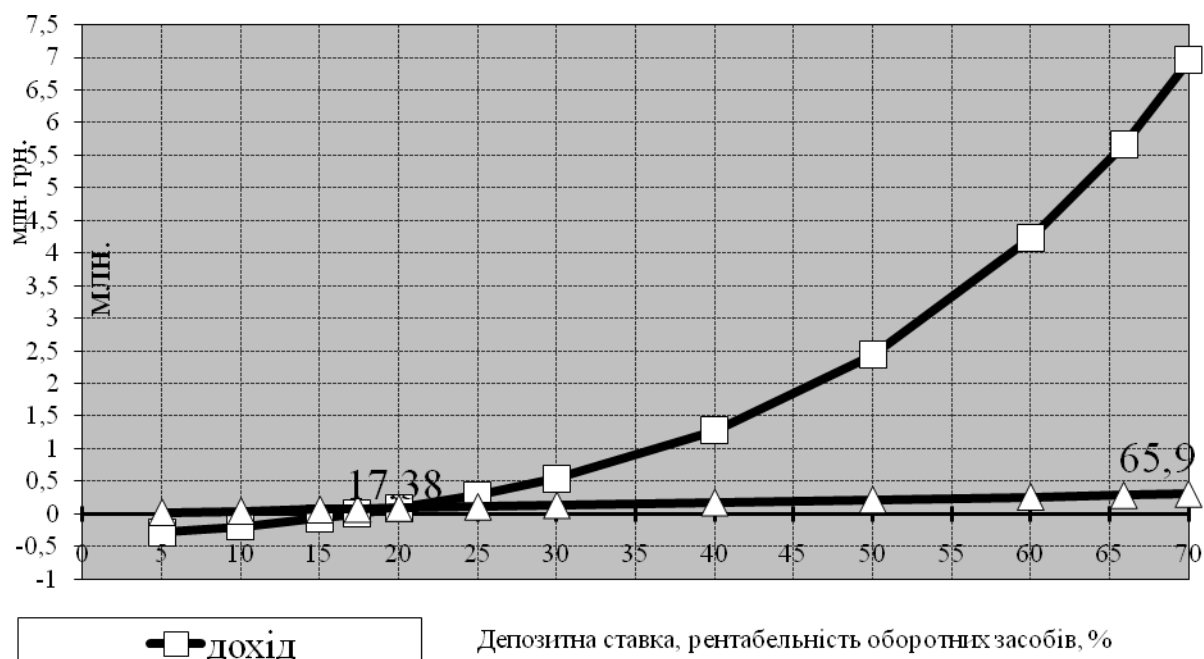

Рис. 1. Дохід від вкладання амортизаційних відрахувань на депозит і приріст прибутку при використанні амортизаційних відрахувань в господарському обороті

Ключові слова: амортизація, основні фонди, амортизаційні відрахування, ефективність.

Вступ. Через все ще нестабільну економічну ситуацію вітчизняним підприємствам залучати зовнішні інвестиції вкрай складно, тому вони повинні в першу чергу розраховувати на свої внутрішні фінансові резерви, одним з яких є амортизаційні відрахування. Амортизаційна політика підприємств є важливим інструментом активізації інвестиційної діяльності підприємств, має суттєвий вплив на забезпечення фінансування оновлення основних фондів. Як відомо, в світі за рахунок амортизаційних відрахувань фінансується близько 60-70% інвестицій в основні фонди. Проведене дослідження щодо визначення частки амортизаційних відрахувань в капітальних інвестиціях морських торговельних портів (МТП) України за 2001-2002 рр. показало, що ця частка в середньому становить 30%, тому проблема ефективного використання амортизаційних відрахувань має актуальне значення для портів і потребує обґрунтованого її розв'язання.

Проблемам вдосконалення амортизаційної політики підприємств присвячено багато праць: достатньо досліджені методи нарахування амортизаційних відрахувань і доцільність їх застосування (1, 3, 5), обґрунтовані пропозиції по вдосконаленню державної амортизаційної політики на законодавчому рівні (2, 3, 4), запропоновані рекомендації для підприємств стосовно цільового використання амортизаційних відрахувань (1, 3, 4, 6, 7).

Сьогодні на підприємствах спостерігається нецільове використання амортизаційних відрахувань, в основному, підприємства використовують їх для задоволення поточних господарських потреб, не завжди пов'язаних з оновленням основних фондів. Альтернативні розрахунки щодо використання амортизаційних відрахувань підприємствами не проводяться.

Постановка задачі. Метою даної статті є дослідження варіантів використання амортизаційних відрахувань і розробка рекомендацій для підприємств щодо визначення ефективного з них.

Результати дослідження. Розглянемо два варіанти використання амортизаційних відрахувань:

1. Амортизаційні відрахування накопичуються в амортизаційному фонді та розміщуються на депозитному рахунку банку під певний процент. Джерелом створення цього рахунку є відрахування з виручки від реалізації продукції суми амортизації безпосередньо на рахунок в банк. Решта виручки буде надходити на поточний рахунок підприємства. Накопичення на депозитному рахунку після завершення строку служби об'єкта використовуються за призначенням – на заміну новим.

2. Амортизаційні відрахування використовуються в господарському обороті для збільшення власних оборотних коштів.

Перший варіант використання амортизаційних відрахувань має наступні переваги:

13. Бухгалтерська інтерпретація екологічного збитку [Електронний ресурс]/
І. В. Замула.
14. Вісник Хмельницького національного університету 2009, №4. Т.3. Режим
доступу до журн. http://www.nbu.gov.ua/portal/natural/Vchnu/Ekon/2009_4_3/107-110.pdf.–
Назва з екрану.
-

Сердюк Б.М.

Канд. техн. наук, доцент НТУУ «КПІ»

Лещук А.А.

Студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

СУЩНОСТЬ ЭКОНОМИЧЕСКОГО УЩЕРБА ПРЕДПРИЯТИЯ

В данной статье были рассмотрены эколого-экономический ущерб и их влияние на макросреда. Проанализированы основные аспекты данного вида убытков.

Ключевые слова: потери, экономический ущерб, загрязнение, производство.

Serdyuk B.M., Leshchuk A.A.

THE ESSENCE OF ECONOMIC DAMAGE ENTERPRISE

This article considered the ecological and economic losses and their impact on the macro. The main aspects of this type of damage.

Keywords: loss, economic loss, pollution, production.

Тюленева Ю.В.

К.е.н., ст. викл. НТУУ «КПІ»

Заволока В.І.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

ОБҐРУНТУВАННЯ ЕФЕКТИВНОГО ВАРІАНТУ ВИКОРИСТАННЯ АМОРТИЗАЦІЙНИХ ВІДРАХУВАНЬ

Для підвищення ефективності використання амортизаційних відрахувань пропонується розглянути два варіанти їх використання – нагромадження на депозитному рахунку в банку і використання в господарському обороті для задоволення поточних потреб в оборотних коштах. Ефективний варіант обирається з врахуванням ситуації на ринку депозитів, на основі розрахунку граничної рентабельності оборотних засобів і порівняння її з фактичною на підприємстві.

3) відвернені, що становлять різницю між фактичними і можливими збитками;

4) ліквідовані – та частина збитків, на яку їх було зменшено завдяки здійсненню певних заходів;

5) потенційні – збитки, що можуть бути завдані суспільству в майбутньому через нинішнє забруднення навколишнього природного середовища [4].

Дослідження, проведені у США, показали, що в структурі економічних збитків від забруднення повітря перше місце посідає здоров'я населення (37,9 %), друге – комунальне й побутове господарство (31,7 %), третє – транспорт і промисловість (29,8 %). Сільське господарство – на останньому місці (0,6 %) [4].

Межі між економічними збитками та їх формами дуже умовні. Проте в кінцевому підсумку будь-якій формі порушень навколишнього природного середовища можна дати вартісну або принаймні матеріальну оцінку. Наприклад, втрати сільського господарства від забруднення навколишнього природного середовища можуть проявлятися в зниженні урожайності, продуктивності худоби тощо. На землях, забруднених пилом, урожайність основних сільськогосподарських культур знижується на 15-30%, а термін служби устаткування (техніки) скорочується на 20-30% [4].

Висновки. В даній статті було розглянуто економічні збитки, їх основні функції та аспекти, надано теоретичну оцінку. Можна сказати, що економічні збитки проявляються в багатьох формах на всіх рівнях народного господарства. Підсумовуючи дану роботу потрібно зазначити, що розрахунок даних збитків є неоднозначним питанням і потребує подальшого вивчення у майбутньому.

Перелік посилань

7. Балацький О.Ф. Антологія економьки чистой среды/ Балацький О.Ф.: Суми: ИТД «Университетская книга», 2007. 272 с.

8. Круш П.В. Внутрішній економічний механізм діяльності підприємства. [Текст]: Навч. Посібник/ Круш П.В., Тульчинська С.О., Тульчинський Р.В., Кириченко С.О., Кривда О.В., Кавтиш О.П. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 2006 с.

9. Розрахунок збитків за забруднення довкілля. Екологія. [Електронний ресурс]/ Перша українська електронна бібліотека підручників. - Режим доступу до ресурсу: http://pidruchniki.com.ua/ekologiya/rozrazhunok_zbitkiv_zabrudnennya_dovkillya .–Назва з екрану.

10. Збитки від забруднення довкілля, їх види та методи нарахування [Електронний ресурс]/ наукова бібліотека «Буковина» - Режим доступу до ресурсу: http://buklib.net/component/option,com_jbook/task,view/Itemid,99999999/catid,127/id,3619/ .– Назва з екрану.

11. Конспект лекцій «Страховання-Шелехов». [Електронний ресурс]/ Режим доступу до ресурсу: <http://readbookz.com/book/114/2893.html> – Назва з екрану.

12. Загальна класифікація порушень навколишнього природного середовища [Електронний ресурс]/ Писаренко В.Н., Писаренко П.В., Писаренко В.В. Сільськогосподарсько галузевий сервер- Режим доступу до ресурсу: http://www.agromage.com/stat_id.php?id=526.–Назва з екрану.

Величина збитку розраховується на основі діючих у потерпілої сторони норм, тарифів і цін. Наднормативні фактичні витрати відшкодуванню не підлягають. Коли потерпілій стороні завдано збитків кількох видів, то вони обчислюються за кожним видом окремо, після чого підсумовуються. Важливо уникати повторного врахування деяких втрат. Збитки обчислюються за наслідками порушень договірних зобов'язань незалежно від змісту цих порушень [2].

Економічні збитки, як комплексний показник, що відбиває особливості взаємодії виробництва з середовищем і здійснює вплив на головні характеристики виробничої діяльності, виконує такі функції:

1) Облікова функція проявляється у тому, що збитки є мірою оцінки впливу господарської діяльності на середовище.

2) Інвестиційна функція виходить з того, що яким би чином не оцінювалися економічні збитки, вони, у всякому разі, визначаються розмірами додаткових вкладень матеріальних і трудових витрат, виступають як поточні витрати та капітальні вкладення.

3) Обмежувальна функція економічних збитків проявляється в тому, що об'єкти-забруднювачі прямо (у вигляді штрафів) або побічно (у вигляді подорожчання вихідної сировини, підвищення захворюваності працюючих та ін.) відчувають наслідки своєї діяльності. Це потребує відповідних заходів (удосконалення технологій, створення маловідходних виробництв, та ін.) з метою скорочення негативних наслідків власної діяльності.

4) Стимулююча функція тісно пов'язана з розглянутою функцією. Різного роду платежі та штрафи, які визначають на основі економічних збитків, стимулюють скорочення забруднення, і, відповідно, зменшують витрати об'єктів на компенсацію збитків.

В той же час збитки дозволяють приймати обґрунтовані з економіко-екологічної точки зору рішення щодо можливості і необхідності функціонування об'єктів, черговості освоєння інвестицій на об'єктах. Економічні збитки, як прямі втрати і додаткові витрати, можуть бути завдані населенню безпосередньо, а також опосередковано в результаті зміни умов функціонування господарських об'єктів, як наслідок деградації якості середовища. При цьому зміни виробничо-економічних та екологічних властивостей, які визначають натуральні збитки, можуть бути тимчасовими та безповоротними, такими, що завдаються безпосередньо природним ресурсам та побічно через умови їхнього існування [3]. Оцінка збитків здійснюється у вартісному виразі за певний період часу. Збитки можуть бути несуттєвими, коли вони не перевищують поріг чутливості екологічної системи та її стійкості, а також суттєвими, коли згаданий поріг перевищується. Економічні збитки розраховують у п'яти видах:

1) фактичні збитки, тобто втрати або негативні зміни, що можуть бути оцінені у вартісній формі у звітному періоді;

2) можливі, які спостерігатимуться в перспективі, тобто мають умовно-теоретичний характер;

використовуються наступні методи: аналізу, наукового дослідження, узагальнення, вимірювання, індукція, синтезу.

Результати дослідження. Під збитком розуміється або реальна втрата (витрати, що особа, чії права порушені, повинна зробити чи зробила для відновлення своїх прав, або втрата, ушкодження його майна), або втрачена вигода – недоотримані доходи, котрі ця особа одержала б у звичайних умовах цивільного обороту, якщо б не порушувались її права [5].

Існує кілька підходів щодо визначення збитків (в основному пов'язаних із забрудненням) від порушень стану навколишнього природного середовища. В них із різним ступенем повноти враховуються витрати, що виникають внаслідок забруднення середовища та негативних змін його стану. Пропонуються способи і методи розрахунку в натуральному вираженні, наводяться деякі залежності між ступенем забруднення середовища і розміром шкоди, заподіяної цим явищем. Однак грошовий вираз збитків визначається досить суперечливо: одні пропонують визначати за витратами валової продукції; інші – за приведеними витратами на заходи з ліквідації наслідків забруднення і на відтворення продукції, що втрачається; треті – за зміною економічної оцінки ресурсу; можна розраховувати також за балансовою вартістю пошкоджених фондів та об'єктів, здійснивши розрахунки за таксами та встановленими тарифами[6].

Збиток має декілька аспектів – натуральний, моральний, естетичний, престижний, соціальний, економічний, правовий і так далі.

В натуральній формі збиток проявляється у вигляді зниження урожайності сільськогосподарських культур і продуктивності тваринництва. В моральному аспекті – втраті вільного часу, погіршенні настрою, переживаннях (даний вид доволі важко піддається фінансовій оцінці). Естетичний – у вигляді погіршення якостей природи і навколишнього середовища. Соціальний – через зростання захворюваності населення, зменшення тривалості життя. Дані аспекти тісно пов'язані між собою.

Економічний збиток, повинен бути їх еквівалентом [1], означає матеріальні втрати (невиконання норм, нормативів, лімітів, втрати, крадіжки, порчі, брак виробництва, його виправлення, аварійні та позапланові ремонти), непродуктивні витрати (анулювання замовлень, утримання обладнання в період простоїв, простої робітників, понадпланові ремонти), втрачену вигоду (невиконання договірних зобов'язань за обсягами поставок, невиконання договірних зобов'язань за строками поставок, невиконання строків впровадження нової техніки, не було укладено для підприємства вигідних угод) [2].

Економічний збиток, враховуючи, вище перелічені аспекти можна визначити за формулою 1:

$$З = З_с + З_к + З_п + З_з \quad (1)$$

Де, Z_c – збиток сільському та лісовому господарству, Z_k – збиток житлово-комунальному господарству, Z_p – збиток промисловості, Z_z – збиток, спричинений зростанням захворюваності населення [1].

Круш П.В.

К.э.н., проф. НТУУ «КПІ»

Чередниченко О. А.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

В статье исследована и приведена классификация методов и принципов диагностики финансового состояния предприятия по различным его уровням, определено место и роль моделирования в финансовом анализе, согласно существующим классификациям, рассмотрены основные виды моделей, используемых в процессе диагностики финансового состояния предприятия; раскрыта система показателей экономической диагностики.

Krush P.V., Cherednychenko O.A.

The paper investigated and a classification of methods and principles of diagnosis of the financial condition of the company on its various levels, the position and role modeling in financial analysis, according to existing classifications, the main types of models used in the diagnosis of the financial condition of the company; disclosed a system of indicators of economic status.

Сердюк Б.М.

канд. тех. наук, доцент НТУУ «КПІ»

Лежук А.А.

студентка ФММ, НТУУ «КПІ»

СУТНІСТЬ ЕКОНОМІЧНОГО ЗБИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

В даній статті було розглянуто еколого-економічні збитки та їх вплив на макросередовище. Проаналізовано основні аспекти даного виду збитків.

Ключові слова: втрати, економічний збиток, забруднення, виробництво.

Вступ. Сьогодні особливої актуальності набуває визначення економічного збитку. Оскільки, найчастіше його виражають сумою основних локальних збитків, а саме: від погіршення здоров'я населення, комунальному господарству, промисловості, лісовому та сільському господарству.

Великий внесок у дослідження даної проблематики внесли О. Балацький [1], Писаренко В.Н., Писаренко П.В., Писаренко В.В [6] Г. О. Білявський, Ю. Д. Бойчук, К. Ф. Гофман Д. М. Колотило, Г. О. Черевко, Л. І. Салюк, Є. В. Рюмина М. А. Хвесик [7] і багато інших.

Постановка задачі: метою даної статті є визначити форми прояву економічного збитку, функції, види та розрахувати його. Відповідно до поставленої мети визначено наступні основні задачі: проаналізувати, як визначити розмір збитку, а також його види. В статті надається кількісна оцінка даного виду збитків. Для дослідження поставлених задач

абсолютної ліквідності; проміжний коефіцієнт покриття; загальний коефіцієнт покриття;

– діагностування фінансового стану та доцільно проводити в наступних формах: оцінка діяльності підприємства; побудову та аналіз системи взаємопов'язаних показників, що характеризують загальний фінансовий стан та структуру забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства; моніторинг фінансових показників; рейтингова комплексна оцінка стану підприємства. Дані діагностики фінансового стану підприємства дозволяють відображати ефективність виробничої діяльності, ліквідності та фінансової стабільності підприємств.

До основних завдань діагностики фінансового стану підприємства відносять: дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства; об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства; оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку; аналіз ділової активності підприємства; визначення ефективності використання фінансових ресурсів;

– діагностика фінансового стану підприємства покликана забезпечувати комплексне виявлення, аналіз, ліквідування та прогнозування проблем підприємств з метою забезпечення прийняття випереджуючих управлінських рішень, спрямованих на досягнення стратегічних та тактичних цілей. Саме знання теоретичних засад діагностики (тобто знання принципів, методів, функцій та видів діагностики) дозволяє точно поставити діагноз та виявити причини будь-яких негативних або позитивних показників та тенденцій. А вміння діагностування фінансового стану дозволяє підприємству підтримувати стійкий його розвиток.

Перелік посилань

1. Бень Т.Г. Інтегральна оцінка фінансового стану підприємств [Текст] // Фінанси України. – 2002, № 6. – С. 53-61.
2. Заярна Н.М. Сутність діагностики стану господарської діяльності підприємства [Текст] // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип.20.14. – С.142-147.
3. Качмарик Я.Д. Підходи до діагностики фінансового стану підприємства [Текст] // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів: РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип.20.2. – С.174-178.
4. Міценко Н.Г. Діагностика стану господарської діяльності підприємства [Текст] // Науковий вісник НЛТУ України. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.5. – С.223-227.
5. Найденко О.Є. Методика діагностики стану внутрішнього середовища підприємства [Текст] // Вісник Східноукраїнського нац. ун-ту ім. В.Даля. – 2005. – №2 (84). – С.162-170.
6. Сметанюк О.А. Діагностика в антикризовому управлінні // Науковий потенціал світу 2004 [Текст]/ Матеріали I Міжнародної науково-практ. конф. Маркетинг та менеджмент. – Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2004. – Т. 15. – С. 47-48.
7. Шеремет А.Д. Теория экономического анализа [Текст] // Учебник-2-е изд., доп. - М: ИНФА-М., 2005 г.

Дані діагностики фінансового стану підприємства дозволяють відображати ефективність виробничої діяльності, ліквідності та фінансової стабільності підприємств.

Основними етапами здійснення є:

1. Підготовчий (ухвалення принципового рішення про виконання діагностики; встановлення завдань діагностики; визначення ресурсного забезпечення здійснення діагностики).

2. Планування часу, ресурсів, бюджету.

3. Формування робочої групи, яка складається з провідних спеціалістів підприємства для здійснення діагностичного аналізу. У випадку залучення зовнішніх консультантів, вони належать до складу робочої групи.

4. Збір матеріалів для діагностичного аналізу (збір інформації, формування бази даних, оброблення результатів).

5. Аналітичне оброблення даних.

6. Порівняння отриманих результатів з базовими за кожним параметром окремо і за загальним обсягом інформації діагностичного аналізу.

7. Ухвалення рішення про необхідність і пріоритетність можливих управлінських рішень на підприємстві загалом та за окремими напрямками діагностування.

8. Реалізація управлінських рішень [2].

Діагностика стану діяльності підприємства повинна охоплювати:

– оцінку економічних результатів діяльності підприємства з позицій конкурентоспроможності продукції (робіт, послуг), рівня рейтингу підприємства, ділової активності та ділової репутації;

– діагностику витрат на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг), використання матеріальних ресурсів і стану їхніх запасів;

– діагностику стану і використання основних фондів;

– діагностику використання трудових ресурсів;

– діагностику фінансового стану підприємства і загрози банкрутства;

– оцінку екологічних наслідків діяльності підприємства;

– оцінку ефективності діяльності підприємства та основних чинників, які її визначають [4].

Отже, діагностику можна охарактеризувати як самостійну систему, що інтегрує аналітичну, контрольну, стимуляційну, індикативну, прогнозну, управлінську функції на рівні підприємства.

Висновки. В процесі дослідження та реалізації поставлених завдань було проаналізовано методико-теоретичні основи понятійного та категоріального апарату діагностики фінансового стану підприємства.

Отримані результати дозволяють зробити такі висновки:

– процес здійснення діагностики фінансового стану передбачає використання різних методів, прийомів, концепцій, але основою цього процесу є фінансово-економічний аналіз.

Інструментом оціночної діагностики виступають ряд спеціальних показників, таких як: коефіцієнт власності/незалежності; коефіцієнт позичкових коштів; співвідношення позичкових і власних коштів; коефіцієнт

Т.Г. Бень розглядає діагностику як оцінку фінансового стану підприємства за допомогою поглибленого та експрес-аналізу, які виявляють проблемні зони підприємства і причини їх виникнення [1].

Основною цільовою установкою діагностики фінансового стану є його оцінка і виявлення резервів стабілізації, поліпшення і зростання.

Інструментом оціночної діагностики виступають ряд спеціальних показників. В країнах з розвинутою ринковою економікою розроблені показники, які служать орієнтиром для діагностики фінансового стану підприємства загалом.

До них належать:

- коефіцієнт власності/незалежності (не нижчий 0,7);
- коефіцієнт позичкових коштів (не нижчий 0,3);
- співвідношення позичкових і власних коштів (не вище 1,0);
- коефіцієнт абсолютної ліквідності (не нижчий 0,2-0,25);
- проміжний коефіцієнт покриття (не нижчий 0,7-0,8);
- загальний коефіцієнт покриття (не нижчий 1,0).

Розгляд цих показників дає уявлення для аналітиків виробничо-комерційних підприємств про загальний рівень фінансового стану.

Основними завданнями діагностики фінансового стану є:

- дослідження рентабельності та фінансової стійкості підприємства;
- дослідження ефективності використання майна (капіталу) підприємства, забезпечення підприємства власними обіговими коштами;
- об'єктивна оцінка динаміки та стану ліквідності, платоспроможності та фінансової стійкості підприємства;
- оцінка становища суб'єкта господарювання на фінансовому ринку та кількісна оцінка його конкурентоспроможності;
- аналіз ділової активності підприємства та його становища на ринку цінних паперів;
- визначення ефективності використання фінансових ресурсів.

Вважається, що діагностування фінансового стану та доцільно проводити в наступних формах:

- оцінка діяльності підприємства, що передбачає аналіз системи взаємопов'язаних показників, які характеризують ефективність діяльності з точки зору її відповідності стратегічним цілям;
- експрес-діагностика стану фінансового забезпечення діяльності підприємства, яка передбачає побудову та аналіз системи взаємопов'язаних показників, що характеризують загальний фінансовий стан та структуру забезпеченості фінансовими ресурсами діяльності підприємства;
- моніторинг фінансових показників, що передбачає поточну аналітичну діяльність та контроль обмеженої кількості показників, які характеризують результати фінансової діяльності з метою визначення негативних тенденцій в їх зміні та пошуку шляхів їх вирішення;
- рейтингова комплексна оцінка стану підприємства [3].

підприємства до подальшого розвитку. Таку фінансово-аналітичну інформацію потрібно отримувати за результатами оцінювання фінансового стану підприємства.

Питання діагностики фінансового стану підприємств розглядалися в працях зарубіжних науковців і практиків, зокрема: М.І. Баканова, І.Т. Балабанова, О.М. Волкової, М.Н. Крейніної, Д.С. Молякова, В.П. Привалова, В.М. Родіонової, Н.О. Русак, Р.С. Сайфуліна, Г.В. Савицької, М.О. Федотової, А.Д. Шеремета, А. Гропелі, Е. Нікбахта, Е. Хелферта та інші [5].

Вагомий внесок у розроблення теоретичних та методичних засад діагностики фінансового стану вітчизняних підприємств здійснили вчені-економісти: Є.М. Андрущак, М.Д. Білик, І.О. Бланк, О.М. Бандурка, К.В. Ізмайлова, В.О. Подольська, М.Г. Чумаченко, Г.О. Швиданенко, О.В. Яриш та інші.

Аналіз економічної літератури свідчить про наявність різноманітних тлумачень сутності фінансового стану та визначень фінансової стійкості, також немає єдиного погляду щодо групування та способу обчислення показників діагностики фінансового стану.

Постановка задачі. Метою дослідження є поглиблення методико-теоретичних засад діагностики фінансового стану підприємства.

Для досягнення поставленої мети було:

- проведено огляд наукової літератури та розкрито систему показників економічної діагностики;
- розглянуто основні завдання та підходи до діагностики фінансового стану підприємства;
- обґрунтовано механізм здійснення економічної діагностики.

Результати дослідження. Незважаючи на істотну багатоваріантність змісту терміну «діагностика», більшість авторів трактують її як розпізнавання стану об'єкта, що досліджується, як у ретроспективному, так і перспективному періодах.

Можна узагальнити трактування терміну різними авторами наступним чином: діагностика – це здатність розпізнавати стан та встановлювати діагноз обраного об'єкта за певними параметрам у будь-якому часі (минулий, теперішній, майбутній).

О.А.Сметанюк пропонує наступне визначення поняття діагностики фінансового стану підприємства: «Під діагностикою фінансового стану підприємства розуміється ідентифікація стану об'єкта через реалізацію комплексу дослідницьких процедур, направлених на виявлення домінантних факторів такого стану, симптомів та причин виникнення проблеми або можливих ускладнень, оцінку можливостей підприємства реалізувати стратегічні і тактичні цілі, підготовку необхідної інформаційної бази для прийняття рішення» [6].

Основним завданням діагностики фінансового стану є проведення комплексного аналізу, що забезпечить задоволення потреб як внутрішніх, так і зовнішніх користувачів.

*Serazhum V.I.
Zinchenko T.V.*

METHODS OF ASSESSING COMPETITIVE ADVANTAGES IN THE MARKET

The article deals with a methodology for assessing competitive advantages in the market. The advantages and disadvantages of the methods of their application. Multivariate analysis suggested that evaluation of competitive advantage.

Key words: methods, competitive advantages, assessments, strategies, integrated indicator.

---

*Круш П.В.
к.е.н., проф. НТУУ «КПІ»
Чередниченко О. О.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»*

СУТНІСТЬ ДІАГНОСТИКИ ФІНАНСОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті досліджено та наведено класифікацію методів і принципів діагностики фінансового стану підприємства за різними його рівнями, визначено місце і роль моделювання у фінансовому аналізі, згідно з існуючими класифікаціями, розглянуто основні види моделей, що використовуються в процесі діагностики фінансового стану підприємства; розкрито систему показників економічної діагностики.

Ключові слова: криза, діагностика, антикризове управління, фінансовий стан підприємства.

Вступ. За ринкових умов господарювання дослідження фінансового стану підприємств та визначення шляхів його поліпшення набуває особливого значення, оскільки стійкий фінансовий стан окремих суб'єктів господарювання є передумовою добробуту працівників підприємства, своєчасного і в повному обсязі виконання бюджету, стабілізації економіки країни загалом.

Значна кількість підприємств в Україні має незадовільну структуру капіталу та відчуває нестачу обігових коштів. За своєчасного розроблення та впровадження заходів, спрямованих на поліпшення фінансового стану в довготерміновому періоді, такі підприємства можуть збільшити свій майновий потенціал, відновити платоспроможність та прибутковість. Запобігання розвитку негативних кризових явищ на підприємстві є можливим тільки за систематичного забезпечення управлінського персоналу інформацією про поточний рівень фінансової стійкості та здатність

3) складність при розрахунку кількісним та якісних показників, що ускладнюють розробку методів порівняльного аналізу конкурентних переваг.

4) кожен підхід до оцінки конкурентних переваг розроблений не для всіх однорідних підприємств, а для одного-двох. Тому, один підхід до оцінки враховує, наприклад, резерви у використанні факторів виробництва, інший – вартість конкретних факторів виробництва, третій – ефективність використання потенціалу, четвертий – ефективність виробничо – збутової діяльності, п'ятий – зусилля у області підвищення якості товарів тощо.

Ми вважаємо, що запропонована методика комплексного оцінювання конкурентних переваг підприємства на основі інтегрального показника має необмежені можливості для вдосконалення і пристосування до конкретних вимог. Вона включає оптимальний перелік показників, які дозволяють об'єктивно вимірювати складові конкурентних позицій підприємства, встановити динаміку і взаємозв'язок загальних та індивідуальних напрямів його розвитку.

Перелік посилань

1. Должанський, І. З. Конкурентоспроможність підприємства [Текст]: навчальний посібник / Должанський І.З., Загорна Т.О. К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 384 с.
2. Іванова Ю. Б., Тищенко О. М. Теоретичні основи конкурентної стратегії підприємства: монографія / за ред. - Х.: ІНЖЕК, 2006. – 384 с.
3. Клименко С.М. Управління конкурентоспроможністю підприємства [Текст]: навчальний посібник / Клименко С.М., Дуброва О.С., Барабась Д.О., Омеляненко. Т.В., Вакуленко А.В. – К.: КНЕУ, 2006. – 527 с.
4. Піхур І.В. Конкурентоспроможність підприємства: сутність поняття та шляхи підвищення // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2007. – № 3, Т.2. – 158-162 с.
5. Царенко О.В. Методи оцінки конкурентних переваг галузі промислових регіонів України // Економічний простір. – 2009. - №23/1. – 195 - 207с.
6. Шипуліна В.О. Оцінка конкурентних позицій підприємства на ринку// Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – № 4, Т.2. – 99-102 с.

Серажим В.И.

канд. эк. наук, доцент НТУУ «КПИ»

Зинченко Т.В.

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

МЕТОДИКА ОЦЕНКИ КОНКУРЕНТНЫХ ПРЕИМУЩЕСТВ ПРЕДПРИЯТИЯ НА РЫНКЕ

В статье исследуется методология оценки конкурентных преимуществ предприятия на рынке. Проанализированы преимущества и недостатки методов, условия их применения. Предложено многомерный анализ оценки конкурентных преимуществ.

Ключевые слова: методика, конкурентные преимущества, оценки, стратегии, интегральный показатель.

визначення не тільки рівня розвитку внутрішньої конкурентної переваги, а й рівня сукупності конкурентних переваг підприємства.

При використанні багатовимірної аналізу стандартизуються значення економічних показників, які входять до матриці досліджень і розподіляються на дві групи: стимулятори та дестимулятори. До стимуляторів відносяться показники, зростання яких є бажаним, а до дестимуляторів – показники з протилежною властивістю. Спочатку визначається відстань c_{io} між показником, що аналізується і еталонним показником, після чого визначається інтегральний показник y_i за формулою (3):

$$y_i = 1 - c_{io} / c_o, \quad (3)$$
$$c = \bar{c}_o + 2S_o; \quad \bar{c}_o = \sum_{i=1}^n c_{io} / n; \quad S_o = \left[\sum_{i=1}^n (c_{io} - \bar{c}_o)^2 / n \right]^{1/2}$$

де n – кількість показників;

S_o - відстань між n -ним показником системи та еталонним показником.

Значення інтегрального показника змінюється в інтервалі від нуля до одиниці. Чим ближче значення y_i до 1 тим вище рівень конкурентних переваг підприємства.

Система показників, яка пропонується для комплексної оцінки конкурентних переваг підприємства повинна відповідати таким вимогам:

- 1) включати показники, що характеризують конкурентні переваги за всіма складовими;
- 2) забезпечувати можливість порівняння показників, які використовуються для аналізу на різних підприємствах;
- 3) спрямовуватися на виконання підприємством поточних та перспективних задач;
- 4) має бути узгоджена з існуючою на підприємстві звітністю;
- 5) витрати на збір та обробку інформації згідно обраної системи показників повинні бути мінімальними [4].

Висновки. Економічний досвід накопичив велику кількість методів оцінки конкурентних переваг підприємства. Проте кожний з цих методів має певні свої недоліки, тому для більш ефективного визначення конкурентної позиції необхідно використовувати декілька методів.

На наш погляд складність вироблення єдиного методологічного підходу оцінки і аналізу конкурентних переваг підприємств виникають з наступних причин:

- 1) неоднозначність в розгляді самого поняття «конкурентні переваги», звідси і різноманітність поглядів щодо його оцінки;
- 2) одним з ключовим моментом виступають висококваліфіковані кадри, які безпосередньо здійснюють дану оцінку, потрібно чітко знати з якою метою проводиться оцінка, які фактори беруть участь, їх значення та якісний склад.

$$KC = \frac{I_F - I_K}{I_O - I_K} \times \frac{S_F}{S_O} \times \frac{C_F}{C_O}, \quad (2)$$

де I_F – рівень стратегічних капітальних вкладень підприємства;

I_K – критична точка об'єму капітальних вкладень, яка знаходиться на межі прибутків і збитків та показує, що об'єм капіталовкладень нижче цієї точки не призведе до одержання доходу;

I_O – точка оптимального об'єму капіталовкладень, після якої збільшення капітальних вкладень призведе до зменшення доходу;

S_F, S_O – відповідно діюча та оптимальна стратегія підприємства;

C_F, C_O – відповідно існуючі та оптимальні можливості підприємства.

Ключовим моментом даної теорії є те, що вона характеризує можливості підприємства до ведення конкурентної боротьби, передумови досягнення підприємством визначених конкурентних переваг. Недоліком є мала кількість аналізованих факторів і потреба застосування з іншими методами.

Окремим напрямом досліджень складають методи оцінки конкурентних переваг підприємств, які ґрунтуються на теорії рівноваги фірми і галузі А. Маршалла і теорії факторів виробництва [5]. Під рівновагою розуміється такий стан, коли у підприємця не існує стимулу для переходу в інший стан, тобто для зміни обсягу виробництва. В умовах рівноваги виробника – при досягненні максимально можливого обсягу випуску і збуту товару при незмінному характері попиту і рівні розвитку техніки на даному ринку – кожний з факторів виробництва використовується з однаковою та одночасно найбільшою продуктивністю. Критерієм конкурентних переваг при цьому підході служить наявність у виробників таких факторів виробництва, які можуть бути використані з кращою, ніж у інших конкурентів продуктивністю. Основним недоліком є обмеженість, так як теорія була розроблена для дослідження розвитку галузі в умовах досконалої конкуренції. Дослідження існуючих підходів до оцінювання конкурентних переваг підприємства показав, що вони мають ті чи інші недоліки, які заважають їхньому використанню на практиці, а саме:

1) різні підходи до вибору системи показників для оцінки конкурентних переваг дають результати, які не відповідають один одному;

2) використання для визначення інтегрального показника конкурентних переваг підприємств таких методів як додавання або множення індивідуальних показників, що входять в систему, приводять до того, що отриманий показник не має економічного сенсу. У зв'язку з цим, для розрахунку інтегрального показника конкурентних переваг підприємства слід застосовувати методи багатовимірної аналізу, які дозволяють за сукупністю індивідуальних показників отримати інтегральний показник, а саме метод відстаней [4].

На нашу думку, оцінка конкурентних переваг є передумовою ефективності управління ними, виходячи з цього, необхідним виступає

конкурентних переваг підприємства в кожен конкретний момент часу визначається спільним впливом взаємопов'язаних і взаємозалежних факторів, які можуть бути представлені у вигляді системи. Принцип побудови є порівняльний аналіз, який зображається в матриці. Перевагою даної моделі виступає можливість визначити всебічний вплив зовнішніх сил на конкуренцію. В свою чергу необхідність для проведення кваліфікованих кадрів зі спеціальною підготовкою та складність збору інформації виступають головними недоліками.

Найбільш популярними матричними моделями, по яких можна оцінити конкурентні переваги підприємства, є матриця консультативної групи (БКГ) Бостона і матриця «General Electric»-«McKinsey» [2]. Цей метод дозволяє зіставити позиції підприємств у складі одного портфеля в великих корпораціях і забезпечити правильне поєднання підрозділів, які випробовують необхідність в капіталі для свого зростання, з підприємствами, які мають в своєму розпорядженні надлишок капіталу. Перевагами даних методів є можливість визначити стратегічне положення фірми. Недоліком матричних моделей є спрощене представлення складної структури діяльності підприємства, а також відсутність рекомендацій по досягненню нового конкурентного статусу підприємства.

Одним з найбільш поширених методів є метод аналізу ієрархій (МАІ), який характеризується систематизованою процедурою подання елементів, які визначають сутність проблеми. Він полягає в поділі проблеми на складові й подальшій їх обробці шляхом порівняння, тобто: визначення переліку критеріїв, визначення аналогів і встановлення по них значень критеріїв, порівняльна оцінка критеріїв за важливістю, порівняльна оцінка об'єктів за кожним з критеріїв, обробка матриць порівнянь критеріїв. Оцінка важливості критеріїв за МАІ відбувається шляхом їх попарного порівняння підприємства. Рейтинг підприємства визначається на основі розрахунку його підсумкового бала в результаті оцінки. Підсумковий бал окремого підприємства визначається за формулою [5]:

$$TM = \sum(M_i \times B_i), \quad (1)$$

де ТМ – підсумковий бал підприємства за результатами рейтингової оцінки;

M_i – бал підприємства за i -м показником господарської діяльності;

B_i – питома вага i -го показника.

Перевагами цього методу є простота, надійність і наочність. Але недоліком є проблеми, які пов'язані з відсутністю прогностичної інформації та складністю при розрахунку показника і вихідних даних.

З точки зору І.Ансоффа при визначенні конкурентної позиції підприємства на ринку є конкурентний статус підприємства, визначаючи цей показник як рентабельність капітальних стратегічних вкладень, скореговану на ступінь оптимальності стратегії підприємства і ступінь відповідності потенціалу підприємства цій оптимальній стратегії. На такій основі І. Ансофф пропонує формулу (2) для розрахунку показника конкурентного статусу підприємства (КС) [6]:

Ключові слова: методика, конкурентні переваги, оцінки, стратегії, інтегральний показник.

Вступ. В сучасних умовах в Україні відбувається посилення конкуренції, внаслідок чого керівники підприємств знаходяться в постійному пошуку нових інструментів управління підприємством і шляхів підвищення його рівня конкурентних переваг.

Визначення методів і показників оцінки конкурентних переваг підприємства є складовим елементом загальної теорії конкурентних переваг. Дослідженню теоретичних проблем конкуренції, конкурентних стратегій, конкурентних переваг підприємств та методів їх оцінки присвячені праці відомих вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів (Г.П. Абрамшвілі, О.П. Градов, В.Л. Дікань, Ю.Б. Іванов, Г.П. Іспірян, А.Н. Литвиненко, А.І. Маренич, А. Маршалл, М. Портер, О.П. Сологуб, Ю.Н. Сухачов, М.А. Тат'янченко, Р.А. Фа-тхутдінов, Ф.Хайек, А.Ю.Юданов та ін.) [1]. Але на сьогодні залишається недостатньо дослідженими узагальнена оцінка конкурентних переваг. В певній мірі це зрозуміло, так як підприємства мають специфіку галузевої спрямованості, відмінності економічного стану, стратегії розвитку тощо.

Постановка завдання. Основною метою даної статті є узагальнення теоретичних і методичних підходів оцінки конкурентних позицій підприємства, визначення переваг та недоліків методів оцінки.

Результати дослідження. Проаналізувавши методи вимірювання конкурентних переваг підприємств дали дійти висновку, що на сьогоднішній день, в світі, не розроблені ні загальноприйняте поняття конкурентних переваг підприємства, ні єдина номенклатура їх показників, ні загальні методи їх об'єднання в один інтегральний показник, що зрештою створює серйозні проблеми при оцінці і формуванні конкурентних переваг підприємств на ринку.

Можна виділити шість підходів до оцінки конкурентних переваг підприємств:

- 1) конкурентні переваги з позиції порівняльних переваг;
- 2) конкурентні переваги виробника виходячи з теорії рівноваги;
- 3) конкурентні переваги виробника виходячи з теорії ефективної конкуренції;
- 4) конкурентні переваги виробника на базі теорії якості товару;
- 5) матричні методи вивчення конкурентних переваг;
- 6) інтегральні методи.

Більшість оперативних методів оцінки конкурентних переваг підприємства заснована на портфельному та ситуаційних (SWOT) аналізах, або на застосуванні різних виробничих показників і фінансових коефіцієнтів, які характеризують виробничу діяльність, фінансовий стан, ефективність інвестицій тощо [5].

М. Портер докладно проаналізував різні підходи до пояснення причин конкурентоспроможності окремих підприємств і дійшов висновку, що рівень

Оштук О.И.
ассистент НТУУ «КПИ»

Захарченко Е.К.
студентка ФММ НТУУ «КПИ»

ПРИНЦИПЫ ОПРЕДЕЛЕНИЯ СТОИМОСТИ КАПИТАЛА

Финансовая работа на предприятиях непосредственно связана с формированием и эффективным использованием денежных ресурсов или капитала. Поэтому важным является вопрос выбора источников финансирования предприятия. Для инвесторов важным является оценка предприятия, куда они будут вкладывать средства. Статья посвящена решению актуальной научной задачи по выбору принципа определения стоимости капитала. Так как правильный принцип в дальнейшем повлияет на инвестиции в предприятие.

Ключевые слова: стоимость капитала, чистая прибыль, дивиденды, эмиссия акций, банковский кредит, прибыль.

Oshluk O.
Assistant FMM NTUU «KPI»
Zakharchenko K.
Student FMM NTUU «KPI»

PRINCIPLES FOR DETERMINING THE COST OF CAPITAL

Financial work in enterprises directly related to the formation and effective use of financial resources or capital. It is important to select sources of financing business. Investors are rating companies where they invest. The article is devoted to solving urgent scientific task of selection principle for determining the cost of capital. The correct principle will affect the investment company in the future.

Key words: cost of capital, net income, dividends, share issue, bank loan, profit.

Серажим В.І.
канд. ек. наук, доцент НТУУ «КПИ»
Зінченко Т.В.
студентка ФММ НТУУ «КПИ»

МЕТОДИКА ОЦІНКИ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ ПІДПРИЄМСТВА НА РИНКУ

В статті досліджується методологія оцінки конкурентних переваг підприємства на ринку. Проаналізовано переваги та недоліки методів, умови їх застосування. Запропоновано багатовимірний аналіз оцінки конкурентних переваг.

динамічності оцінки передбачає, що вона може здійснюватися як за вже сформованим, так і за планованим до формування (залучення) капіталом.

5. Принцип взаємозв'язку оцінки теперішньої і майбутньої середньозваженої вартості капіталу підприємства. Такий взаємозв'язок забезпечується використанням показника граничної вартості капіталу. Він характеризує рівень вартості кожної нової його одиниці, додатково залученої підприємством.

6. Принцип визначення границі ефективного використання додатково залученого капіталу. Оцінка вартості капіталу повинна бути завершена виробленням критеріального показника ефективності його додаткового залучення. Таким критеріальним показником є гранична ефективність капіталу. Цей показник характеризує співвідношення приросту рівня прибутковості додатково залученого капіталу і приросту середньозваженої вартості капіталу. Розрахунок граничної ефективності капіталу здійснюється за такою формулою:

$$ГЕК = \frac{\Delta P_k}{\Delta СВК} \quad (9)$$

ΔP_k – приріст рівня рентабельності;

$\Delta СВК$ – приріст середньозваженої вартості капіталу.

Висновки. Викладені принципи оцінки дозволяють сформулювати систему основних показників, що визначають вартість капіталу і границі ефективного його використання. Крім того дозволяють показати дохід, що очікують одержати інвестори від альтернативних можливостей вкладення капіталу при незмінній величині ризику.

Перелік посилань

1. Каталог періодичних видань [Електронний ресурс] / А. В. Череп – Інвестознавство. Навчальний посібник // – Режим доступу до статті:
2. <http://www.info-library.com.ua/books-text-3094.html>
3. Бібліотека онлайн [Електронний ресурс] / О. М. Кравчук, В. П. Лещук – Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. Навчальний посібник // – Режим доступу до статті:
4. http://ebooktime.net/book_36_glava_60_%D0%A2%D0%95%D0%9C%D0%90_9_%D0%9E%D0%A6%D0%86%D0%9D%D0%AE%D0%92%D0%90%D0%9D%D0%9D.html
5. Перша українська електронна бібліотека підручників [Електронний ресурс] / І. П. Мойсеєнко – Інвестування. Навчальний посібник // – Режим доступу до статті:
6. http://pidruchniki.com.ua/11510513/investuvannya/printsip_otsinki_kapitalu_pidpriyemstva
7. Аналіз формування капіталу підприємства: Автореф. дис.. канд. екон. наук: 08.06.04 / О.В. Ярошук; Тернопільська академія народного господарства. – Т., 2004.
8. Федотова М.Ю. Оценка стоимости бизнеса и использование её результатов в целях повышения эффективности деятельности компании // Финансовый менеджмент. – 2009. – № 5. – С. 3-23.

$C_{\text{нп}}$ – ставка податку на прибуток, виражена десятковим дробом;

$B_{\text{зб}}$ – рівень витрат з залучення банківського кредиту до його суми, виражений десятковим дробом.

Вартість фінансового лізингу оцінюється за такою формулою:

$$B_{\text{ФЛ}} = \frac{(ЛС - НА) * (1 - C_{\text{нп}})}{1 - B_{\text{зфл}}} \quad (5)$$

$ЛС$ - річна лізингова ставка, %;

$НА$ – річна норма амортизації активу, залученого на умовах фінансового лізингу;

$B_{\text{зфл}}$ – рівень витрат із залучення активу на умовах фінансового лізингу до вартості цього активу, виражений десятковим дробом.

Вартість позиченого капіталу, залученого за рахунок емісії облігацій:

$$B_{\text{ОП}_k} = \frac{СК * (1 - C_{\text{нп}})}{1 - EB_o} \quad (6)$$

$СК$ – ставка купонного відсотка з облігацій, %;

EB_o – рівень емісійних витрат відповідно до обсягу емісії, виражено десятковим дробом.

Вартість товарного кредиту, що надається у формі короткострокової відстрочки платежу, розраховується за такою формулою:

$$B_{\text{ТК}_x} = \frac{(ЦК * 360) * (1 - C_{\text{нп}})}{ПВ} \quad (7)$$

$ЦК$ – розмір цінової скидки при здійсненні готівкового платежу за продукцію, у днях.

Вартість внутрішньої кредиторської заборгованості підприємства враховується за нульовою ставкою, так як являє собою безоплатне фінансування його господарської діяльності за рахунок цього виду позиченого капіталу.

2. Принцип узагальнюючої оцінки вартості капіталу. По елементарна оцінка вартості капіталу служить передумовою для узагальнюючого розрахунку цього показника. Таким узагальнюючим показником є середньозважена вартість капіталу.

3. з урахуванням наведених вихідних показників визначається середньозважена вартість капіталу (СВК), формула розрахунку якої має такий вигляд:

$$СВК = \sum_{i=1}^n B_i * \Pi_i \quad (8)$$

3. Принцип порівняння оцінки вартості власного і позиченого капіталу. У процесі оцінки вартості потрібно мати на увазі, що суми використовуюваного власного і позиченого капіталу, що відображаються у пасиві балансу підприємства, мають не зіставне кількісне значення.

Для забезпечення порівняння і коректності розрахунків середньозваженої вартості капіталу сума власного капіталу повинна бути вираженою у теперішній ринковій оцінці.

4. Принцип динамічної оцінки вартості капіталу. Фактори, які впливають на показник середньозваженої вартості капіталу, досить динамічні, тому із зміною вартості окремих елементів капіталу повинні вноситись корективи і в середньозважене його значення. Крім того, принцип

підприємства здійснюється, як правило, на базі ринкової вартості – ймовірної суми грошей, за яку можливі купівля-продаж об'єкта оцінки на ринку.

Організаційне, методичне та практичне забезпечення проведення оцінки вартості підприємств здійснюють особи, що займаються професійною оцінною діяльністю – оцінювачі та суб'єкти оцінної діяльності.

Вітчизняним законодавством при оцінці вартості майна та підприємства в цілому рекомендовано керуватися Законом України «Про оцінку майна, майнових прав і професійну оціночну діяльність в Україні», методикою оцінки вартості майна під час приватизації, положеннями (національними стандартами) експертної оцінки, нормативними актами Фонду державного майна [2].

Важливість оцінки вартості капіталу при управлінні його формуванням визначає необхідність коректного розрахунку цього показника на всіх етапах розвитку підприємства. Процес оцінки вартості капіталу базується на таких основних принципах[3]:

1. Принцип попередньої по елементної оцінки вартості капіталу.

Вартість функціонуючого власного капіталу підприємства у звітному періоді визначається за такою формулою:

$$BK_{\text{фз}} = \frac{\text{ЧП}_z * 100}{\overline{BK}} \quad (1)$$

ЧП_z – сума чистого прибутку, виплачена власником підприємства у процесі її розподілу за звітній період;

$\overline{BK}$ – середня сума власного капіталу підприємства у звітному періоді.

Вартість додаткового залученого капіталу за рахунок емісії привілейованих акцій:

$$BBK_{\text{дп}} = \frac{D_{\text{дп}} * 100}{K_{\text{дп}} * (1 - EB)} \quad (2)$$

$D_{\text{дп}}$ – сума дивідендів, передбачених для виплати відповідно до контрактних зобов'язань емітента;

$K_{\text{дп}}$ – сума власного капіталу, залученого за рахунок емісії привілейованих акцій;

EB – витрати з емісії акцій, виражені десятковим дробом відповідно до суми емісії.

Вартість додаткового капіталу, залученого за рахунок емісії простих акцій (паїв), розраховується за такою формулою:

$$BBK_{\text{на}} = \frac{K_a * D_{\text{на}} * ПВ_m * 100}{K_{\text{на}} * (1 - EB)} \quad (3)$$

K_a – кількість додатково емітованих акцій;

$D_{\text{на}}$ – сума дивідендів виплачених на одну просту акцію у звітному періоді, %;

$ПВ_m$ – планований темп виплат дивідендів (відсотків за паями), виражені десятковим дробом;

$K_{\text{на}}$ – кількість акцій попередньої емісії;

Вартість позиченого капіталу у формі банківського кредиту:

$$BBK = \frac{ПК_б * (1 - C_m)}{1 - B_{зб}} \quad (4)$$

$ПК_б$ – ставка відсотка за банківський кредит;

Keywords: capital assets, strategy, management, strategic control, efficiency, effectiveness, competitiveness.

Ошук О.І.
асистент НТУУ «КПІ»
Захарченко К. К.
студентка ФММ НТУУ «КПІ»,

ПРИНЦИПИ ВИЗНАЧЕННЯ ВАРТОСТІ КАПІТАЛУ

Фінансова робота на підприємствах безпосередньо пов'язана з формуванням та ефективним використанням грошових ресурсів або капіталу. Тому важливим є питання вибору джерел фінансування підприємства. Для інвесторів важливим є оцінка підприємства куди вони будуть вкладати кошти. Статтю присвячено вирішенню актуального наукового завдання щодо вибору принципу визначення вартості капіталу. Так як правильний принцип в подальшому вплине на інвестиції в підприємство.

Ключові слова: вартість капіталу, чистий прибуток, дивіденди, емісія акцій, банківський кредит, прибуток.

Вступ. Вартість капіталу – це є його ціна, яку підприємство сплачує за його залучення з різних джерел.

Вартість капіталу виражається у виді відсоткової ставки від суми капіталу, вкладеного в який-небудь бізнес, яку варто заплатити інвесторові протягом року за використання його капіталу. Інвестором може бути кредитор, власник (акціонер) підприємства або саме підприємство. У будь-якому випадку за використання капіталу треба платити і мірою цього платежу виступає вартість капіталу.[1]

Звичайно вважається, що вартість капіталу - це альтернативна вартість, інакше кажучи дохід, що очікують одержати інвестори від альтернативних можливостей вкладення капіталу при незмінній величині ризику.

Серед вітчизняних та зарубіжних учених, які плідно досліджують цю проблематику: Г.І. Міокова, Є. Балабанова, І. Бланка, Е. Брігхем, В. Бочарова, О. Мозгового, А. Пересади, А. Поддєрьогіна, О. Терещенка, О.Г. Біла, І.О. Бланк, О.С. Бородкін, Є.Ф. Брігхем, та інші.

Постановка задачі. Актуальність теми досить значна тому що принципи визначення вартості капіталу використовуються для інформування потенційних інвесторів. В період нестабільної економіки в державі володіння певними запасами може значно збільшити прибуток підприємства в кінцевому результаті.

Результати дослідження. Оцінка вартості підприємства, його майна належить до найскладніших питань фінансів підприємств. Оцінка

стратегії відтворення основних виробничих фондів розглядається як складова системи управління виробничим потенціалом підприємства з огляду на її значимість у господарській діяльності суб'єкта господарювання.

Перелік посилань

1. Балабанова Л.В. Управління маркетинговим потенціалом підприємства: монографія / Л.В. Балабанова, Р.В. Мажинський. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2005. – 153 с.
2. Бобров В.Я. Основи ринкової економіки та підприємництва. К.: «Вища школа», 2002. – 690 с
3. Голов С.Ф. Бухгалтерський облік і фінансова звітність в Україні: навчально-практичний посібник. – Дніпропетровськ; ТОВ «Баланс-Клуб», 2005 – 289 с.
4. Економіка і підприємництво: стан та перспективи: Збірник наукових праць / Ред. кол.: А.А. Мазаракі, А.Д. Бутко, С.І. Бай. - К.: КНТЕУ, 2004. – 280 с.
5. Круш П.В., Подвігіна В.І., Клименко О.В. Капітал та основні засоби підприємства: Навчальний посібник – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 168с.
6. Костенко Т.Д., Підгора Є.О., Рижиков В.С., Панков В.А. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства: Навч. посібник для студентів вищих навч. закладів. – К.: ЦНЛ, 2005. – 398 с.

Матусов Ю.П

к.ф-м.н., доц. ФММ НТУУ «КПІ»

Будаева А.С.

Магістр ФММ НТУУ «КПІ»

ФОРМИРОВАНИЕ СТРАТЕГИИ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ВОССОЗДАНИЯ И ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ОСНОВНЫХ ФОНДОВ

Статья посвящена исследованию и разработки эффективных стратегий управления основным капиталом предприятия, рассмотрена роль стратегического подхода в управлении основными фондами, сформирована стратегия повышения эффективности воссоздания и использования основных фондов, с целью выявления резервов и создания конкурентоспособной продукции.

Ключевые слова: основные фонды, стратегия, управление, стратегический контроль, эффективность, результативность, конкурентоспособность.

Matusov Y.P., Budaeva A.S.

FORMING OF STRATEGY OF INCREASE OF EFFICIENCY OF RECREATION AND USE OF CAPITAL ASSETS

The article is sanctified to research and developments of effective strategies of management of enterprise the fixed assets, the role of strategic approach is considered in a management capital assets, strategy of increase of efficiency is formed recreation and use of capital assets, with the aim of exposure of backlogs and creation of competitive products.

– інтенсивна, до якої належить підвищення віддачі засобів праці на одиницю часу [3, с. 96].

Загальноприйнятим є те, що формування будь-якої стратегії потребує використання сукупності методів та інструментів. Причому залежно від об'єкта формування стратегічних основ та етапів розроблення вони істотно різняться. Пропонується стратегія оновлення основних виробничих фондів на промислових підприємствах, подана у вигляді певної послідовності етапів (рис. 1).

Рис. 1. Послідовність формування стратегії підвищення ефективності відтворення та використання основних фондів

Стратегія інтенсифікації стосовно основних фондів є, по-перше, переважним напрямом витрат на реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств у процесі оптимального поєднання всіх форм відтворення основних фондів, по-друге, вибір такого типу відтворення, який забезпечив би досягнення комплексної інтенсифікації, що є неодмінною умовою досягнення раціонального співвідношення продуктивності праці, фондоозброєності та фондівіддачі. Вона спрямована на те, щоб їх віддача зростала швидше, ніж ресурси, щоб зроста ефективність використання основних фондів.

Стратегія екстенсивного використання основних фондів, як уже підкреслювалося, припускає, з одного боку, збільшення часу роботи діючого устаткування за календарний період (протягом зміни, доби, місяця, кварталу, року) і, з іншого боку, збільшення кількості і питомої ваги діючого устаткування у структурі всього устаткування, наявного на підприємстві й у його виробничій ланці.

Комбінована стратегія містить елементи обох стратегій і часто використовується для управління різними видами основних фондів у межах одного підприємства [4, с. 117]

Третій етап містить визначення оптимальних термінів експлуатації основних фондів, раціональне розміщення основних фондів, дотримання правил експлуатації та технічного обслуговування обладнання, здійснення ремонтної політики. Розробка і реалізація стратегії управління основними фондами можлива лише за створення і підтримки організаційно-економічної і комп'ютерної системи управління вартістю і відтворенням основних фондів, включаючи її скорочення до ліквідаційної вартості і, відповідно, обсягу у певних конкретних умовах оцінки.

Висновки. Розроблення стратегії відтворення основних виробничих фондів сприятиме вирішенню комплексу основних завдань щодо підвищення ефективності виробничо-господарської діяльності. Таким чином, формування

Механізм управління основними фондами реалізується у процесі управління. Підвищенню ефективності управління основними фондами сприятиме використання стратегічного підходу.

А.М. Аксьонов [1,с.115] під стратегічним управлінням вартістю основного капіталу пропонує розуміти процес цілеспрямованої підтримки і відтворення основних фондів на рівні, який забезпечує:

1) планове зростання (зміну) вартості основного капіталу на майбутні планові періоди;

2) дотримання експлуатаційних і технологічних вимог до кожного об'єкта і сукупності технологічно пов'язаних об'єктів основних фондів для зниження критичних ризиків;

4) сучасну і достовірну оцінку будь-якого виду вартості кожного об'єкта або комплексу об'єктів для вирішення стратегічних і оперативних завдань управління, виходячи з інтересів власників.

Стратегічне управління основними фондами підприємства – це процес аналізу, стратегічного планування, реалізації стратегії, а також контролю для підвищення інвестиційної привабливості підприємства шляхом ефективного використання основних фондів [2,с. 139]

Процес стратегічного управління основними фондами доцільно розглядати як сукупність 3-х етапів:

1 етап. Аналіз основних фондів підприємства.

2 етап. Стратегічне планування.

3 етап. Реалізація стратегії управління основними фондами.

На першому етапі здійснюється аналіз зовнішніх і внутрішніх факторів впливу на ефективне використання основних фондів підприємства, а також аналіз обсягу та складу основних фондів, динаміки та степені зносу, ефективності управління основними фондами [2,с. 132].

Дослідження стану й ефективності використання основних фондів є неможливим без комплексного підходу до оцінки їх впливу. Для оцінки ефективності управління основними фондами запропоновано наступні показники: індекс фондівддачі, індекс оновлення, індекс придатності, індекс капітальних інвестицій, індекс продуктивності, індекс рентабельності, індекс інтенсивності використання.

На другому етапі визначаються стратегічні цілі та завдання управління основними фондами, здійснюється розробка стратегії управління основними фондами.

Формування стратегій управління основними фондами ґрунтується на системному підході, де основне значення має не тільки управління з окремих пунктів, але й використання комплексної моделі управління, що відображає особливості впливу основних виробничих фондів на всю роботу підприємства.

Основними стратегіями управління основними фондами є такі:

– екстенсивна, до якої належить в основному збільшення часу роботи основних виробничих фондів;

Матусов Ю.П.
к.ф-м.н., доц. НТУУ «КПІ»
Будаєва А.С.
магістр ФММ НТУУ «КПІ»

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВІДТВОРЕННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ ОСНОВНИХ ФОНДІВ

Статтю присвячено дослідженню і розробці ефективних стратегій управління основним капіталом підприємства, розглянуто роль стратегічного підходу в управлінні основними фондами, сформовано стратегію підвищення ефективності відтворення та використання основних фондів, з метою виявлення резервів та створення конкурентноспроможної продукції.

Ключові слова: основні фонди, стратегія, управління, стратегічний контроль, ефективність, результативність, конкурентоспроможність.

Вступ. Після періоду економічного спаду, а також загострення соціально-економічних проблем завдання виходу на траєкторію сталого економічного зростання набуває першорядного та життєво важливого значення. Ринкові умови стають все більш жорсткими, вимоги споживачів зростають, і підприємствам доводиться надавати увагу, перш за все, асортименту та якості своєї продукції або послуг і одночасно – підвищення інвестицій в основні фонди і зниженню виробничих витрат.

Питання управління основними фондами відображені в працях таких економістів, як В.М. Аксьонова, Л.В. Балабанова, О.С. Батрудінова, І.О. Бланка, С.О. Сімець, А.А. Мазаракі, А.Г. Мельника, Г.І. Оніщука, В.А. Подсолонка, А.В. Шегди, Костенко Г.Д. Т.П. Юр'євої та ін.

Постановка завдання. Метою даного дослідження є обґрунтування стратегічного підходу до управління основними фондами підприємств та формування стратегії підвищення ефективності відтворення та використання основних фондів.

Об'єктом дослідження є система показників ефективності використання основних фондів підприємства.

В роботі використані теоретичні методи дослідження: системний аналіз, граничний аналіз, систематизація, узагальнення, які дозволили дослідити особливості використання основних виробничих фондів та розробити стратегічний підхід в управлінні основними фондами підприємства.

Результати дослідження. Результативність управління основними фондами за ринкових умов, визначається структурою та якістю вкладень, організацією й інтенсивністю використання основних фондів. Останнє, у свою чергу, залежить від рівня підготовки кадрів і економічних умов.

Але досягнення означеної умови базується на розробці і здійсненні комплексного аналізу з урахуванням індивідуальних особливостей підприємства та його кадрового, фінансового і технічного забезпечення. Тільки за цієї умови можна розраховувати на реалізацію стратегічних і оперативних управлінських рішень, що приймаються.

Перелік посилань

1. Некрасова Н.С. Анализ внешней и внутренней среды промышленного предприятия (на примере ОАО «КОЖА») [Электронный ресурс] / Н.С. Некрасова// Проблемы экономики и прогрессивные технологии в текстильной, легкой и полиграфической отраслях промышленности. - 2010. – Режим доступа : http://dninauki.ucoz.ru/publ/katalog_statey/analiz_vneshnej_i_vnutrennej_sredy_promyshlennogo_predpriyatija_na_primere_oao_kozha/1-1-0-18
2. Яркіна, Т. В. Основы экономики предприятия: краткий курс. Учеб. пособ./ Т.В. Яркіна. - М.: ЮНИТИ, 1999. – 365 с.
3. Міщенко А.П. Стратегічне управління: Навч. посібник. – К.: «Центр навчальної літератури», 2004. - 366 с.
4. Цопа Н.В. Характеристика факторов внешней среды, влияющих на деятельность промышленного предприятия [Электронный ресурс] / Н.В. Цопа // Ежемесячный научно-практический журнал
5. Крымского отделения Академии экономических наук Украины - 2009. - № 28. – Режим доступа : http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/Ekonk/2009_28/tsopa.pdf
6. Лопатовський В.Г. Аналіз зовнішнього середовища підприємства : характерні риси та перспективи проведення [Електронний ресурс] / В. Г. Лопатовський // Режим доступа http://www.nbuv.gov.ua/Portal/soc_gum/Znpchdtu/2009_22_1/articles/Problem_upravleniya/37_Lopatovskiy.pdf

---

Гречко А.В.

к.э.н., ст. препод. НТУУ «КПИ»

Клименко И.А.

студентка ФММ НТУУ «КПИ»

АНАЛИЗ ФАКТОРОВ ВНЕШНЕЙ СРЕДЫ ПРЕДПРИЯТИЯ

В работе осуществляется структурирование внешней среды предприятия, выделение основных его компонентов, характеристика и анализ факторов внешней среды предприятия.

Ключевые слова: внешняя среда предприятия, микро-и макросреда, факторы внешней среды.

Grechko A.V., Klimenko I.A.

ANALYSIS OF ENVIRONMENTAL FACTORS OF THE ENTERPRISE

The paper is on structured environment of enterprise, characteristics and analysis of environmental factors of the enterprise.

Keywords: External environment of the enterprise, micro-and macro factors of the environment.

Аналіз споживачів, як компоненти безпосереднього оточення організації, в першу чергу має своїм завданням складання профілю тих, хто купує продукт, реалізований організацією. Вивчення споживачів дозволяє організації краще усвідомити те, який продукт в найбільшій мірі буде прийматися споживачами, на який обсяг продажів може розраховувати організація, якою мірою споживачі прихильні до продукту саме даної організації, наскільки можна розширити коло потенційних споживачів, що очікує продукт у майбутньому і багато іншого. Все це дозволить фірмі максимально ефективно використовувати свій виробничий потенціал.

Профіль споживача може бути складений за такими характеристиками:

- географічне розташування споживача;
- демографічні характеристики споживача, такі, як вік, освіта, сфера діяльності і т. п.;
- соціально-психологічні характеристики споживача, що відображають його положення в суспільстві, стиль поведінки, смаки, звички і т. п.;
- ставлення споживача до продукту, що відбиває те, чому він купує даний продукт, чи є він сам користувачем продукту, як оцінює продукт і т. п.

Аналіз постачальників спрямований на виявлення тих аспектів в діяльності суб'єктів, що забезпечують організацію різними видами сировини, напівфабрикатами, енергетичними та інформаційними ресурсами, фінансами і т. п., від яких залежать ефективність роботи організації, собівартість і якість виробленого організацією продукту.

Постачальники матеріалів і комплектуючих виробів, якщо вони володіють великою вагою, можуть поставити організацію в дуже сильну залежність від себе. Тому при виборі постачальників дуже важливо глибоко і всебічно вивчити їх діяльність та їх потенціал з тим, щоб зуміти побудувати такі відносини з ними, які забезпечували б організації максимум сили у взаємодії з постачальниками. Конкурентну силу постачальника визначають наступні чинники:

1. Рівень спеціалізованості постачальника;
2. Величина вартості переключення постачальника на інших клієнтів;
3. Ступінь спеціалізованості покупця в придбанні певних ресурсів;
4. Концентрованість постачальника на роботі з конкретними клієнтами;
5. Важливість для постачальника обсягу продажів.

Висновки. Сьогодні зовнішнє середовище має важливе значення для усіх без виключення підприємств. З метою виживання і розвитку в умовах надзвичайно динамічного і невизначеного зовнішнього середовища (а це є загальними характеристиками сучасного оточення вітчизняних промислових підприємств) їм необхідно пристосовуватися до змін, а також самим активно впливати на фактори досліджуваного середовища.

А відтак особливого значення набуває управління, інформаційною основою якого є аналіз макро- і мікрооточення підприємства.

Таким чином, ефективне функціонування підприємства в умовах сучасного ринку можливо за умови системного аналізу факторів зовнішнього середовища та врахування впливу їх змін на ефективне функціонування.

– процеси, що протікають у макросередовищі, досить складні, найчастіше взаємозалежні і суперечливі.

До складу основних факторів макросередовища відносять: економічні, технологічні, соціальні, політичні фактори.

Серед методів, які застосовуються для аналізу макросередовища, виділяють PEST-аналіз, за допомогою якого, організація формує свій особливий перелік ключових факторів середовища і визначається щодо методичних підходів, на основі яких вона буде проводити відповідний специфічний багатфакторний системний аналіз.

Вивчення мікросередовища організації спрямоване на аналіз стану тих складових зовнішнього середовища, з якими організація знаходиться в безпосередній взаємодії. При цьому важливо підкреслити, що організація може робити істотний вплив на характер та зміст цієї взаємодії, тим самим вона може активно брати участь у формуванні додаткових можливостей і в запобіганні появи загроз її подальшому існуванню. До числа основних факторів мікрооточення відносять: галузь, постачальників, споживачів, конкурентів.

Метою галузевого аналізу є визначення привабливості галузі й окремих товарних ринків усередині галузі. Даний аналіз починається з визначення основних економічних показників (розмір ринку, темпи зростання розмірів ринку, кількість компаній у галузі та ін.), їх характеристика та визначення стратегічної важливості ключових економічних характеристик.

Галузевий аналіз складає основу для розуміння кількісного і якісного змісту основних економічних показників, а також для визначення факторів, які характеризують зміни в галузі, напрямки її розвитку і можливих перешкод на цьому шляху. Але при аналізі галузі дуже часто стикаються з такою проблемою: можна визначити зміни в галузі, звертаючись до різних джерел інформації (газети, журнали, участь у виставках, семінарах, презентаціях, акціях, круглих столах, звіти експертів), але буває важко кількісно оцінити можливий вплив цих змін на розвиток і рентабельність виробництва. Таке становище вимагає додаткових аналітичних досліджень і розрахунків.

Наступний етап аналізу мікросередовища - це аналіз конкурентів. Конкурентний аналіз спрямований на визначення можливостей, загроз і відшукування стратегічних невизначеностей, що можуть створюватися конкурентами, що суперничають на певному ринку. Аналіз починається з визначення головних і потенційних конкурентів. Потім переходять до більш глибокого і ретельного вивчення різних аспектів їхньої діяльності: місії, цілей, стратегій, сильних і слабких сторін.

Тут застосовують модель п'яти сил конкуренції М. Портера, яка дозволяє визначити найкращу відповідність між внутрішнім станом організації і дією сил у її зовнішньому оточенні; концепцію стратегічних груп, яку використовують при порівнянні конкурентних позицій фірм галузі; аналіз поведінки фірм-конкурентів та ін[3].

особливій мірі це твердження стосується вітчизняних промислових підприємств. Соціально-економічні трансформації, що тривають в Україні, значно посилюють ризики та непередбачуваність зовнішнього середовища. Вітчизняні підприємства, працюючи в умовах відносно високого рівня інфляції і недобросовісної конкуренції, завищених кредитних ставок, залежності від світових цін на енергоресурси, повинні гнучко реагувати на зміни зовнішнього середовища та впроваджувати свої проекти змін. Ступінь адекватності економічної поведінки підприємства в цих умовах стає найважливішим фактором його розвитку. Тому проблема розвитку підприємства в умовах впливу факторів зовнішнього середовища набуває особливої актуальності.

Постановка задачі. Метою дослідження є розгляд сутності поняття зовнішнього середовища підприємства, характеристика та методи аналізу факторів зовнішнього середовища

Результати дослідження. Поняття зовнішнє середовище підприємства передбачає сукупність суб'єктів і сил, що знаходяться за межами організації, і спричиняють вплив на її діяльність [1].

До основних характеристик зовнішнього середовища можна віднести:

1. Взаємопов'язаність факторів: сила, з якою зміна одного чинника впливає на інші фактори.
2. Складність: число і різноманітність факторів, що впливають на організацію.
3. Рухливість: відносна швидкість зміни середовища.
4. Невизначеність: відносна кількість інформації про середовище і впевненість в її точності[2].

У науковій літературі існує досить багато точок зору з приводу структури зовнішнього середовища. Але найбільш широко поширений підхід, згідно з яким у зовнішньому середовищі будь-яких організацій виділяють два рівні: мікро- та макросередовище.

Макросередовище створює загальні умови перебування організації в зовнішньому середовищі і формує її довгострокову прибутковість. Фактори, віднесені до макросередовища, практично не підконтрольні з боку фірми. Вони діють на всі організації і не характеризуються специфічними особливостями стосовно окремо взятої організації. Але разом з тим вплив макросередовища на різні організації різний, що визначається сферою діяльності, територіальним розташуванням, розмірами, потенціалом організації тощо. Можна виділити деякі специфічні характеристики макросередовища:

– макросередовище звичайно складніше, ніж мікросередовище, що обумовлюється його невизначеністю, тобто відсутністю інформації про стан і можливі зміни середовища. Останнє не дозволяє спрогнозувати наслідки впливу цього середовища на організацію;

– макросередовище впливає на діяльність організації опосередковано (побічно), тобто не так помітно, як мікро-середовище. Проте цей вплив необхідно враховувати;

всестороннього та об'єктивного оцінювання роботи підприємства є аналіз їхньої господарської діяльності.

У системі методів управління виробництвом аналіз діяльності підприємств дає можливість здійснювати контроль за виробництвом, економічно обґрунтовувати управлінські рішення, виявляти і більш повно використовувати резерви виробництва.

Перелік посилань

1. Андрєєва Г. І. Економічний аналіз: Навч.-метод. посіб. – К.: Знання, 2008. – 263 с.
2. Економічний аналіз: Навч. посіб./ За ред. М. Г. Чумаченка. Вид. 2-е переобл. і доповн. – К.: КНЕУ, 2003. – 556 с.
3. Енергетична стратегія України на період до 2030р. від 15 березня 2006р. № 145 // <http://kmu.gov.ua>.
4. Іваненко В. М. Курс економічного аналізу: Навч. посіб. – 5-те вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2006. – 261 с. - (Вища освіта XXI століття).
5. Каптуренко М. Г., к.е.н., Божій А. С. Енергоефективність – запорука економічної безпеки // Економічний простір. – 2008. - №9. – С. 198-204.
6. Савицька Г. В. Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2005. – 662 с. – (Вища освіта XXI століття).

Gavrish O.A.

doctor of Science, Engineerings, professor NTUU «KPI»

Kirjakov M.M.

student TEF NTUU «KPI»

The article deals with theoretical and methodological principles of economic analysis. The nature and characteristic features of the power analysis, trends and changes in performance factors.

Гречко А.В.

к.е.н., ст. викл. НТУУ «КПІ»

Клименко І.А.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

АНАЛІЗ ФАКТОРІВ ЗОВНІШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ПІДПРИЄМСТВА

В роботі здійснюється структурування зовнішнього середовища підприємства, виділення основних його компонентів, характеристика та аналіз факторів зовнішнього середовища підприємства.

Ключові слова: Зовнішнє середовище підприємства, мікро- та макросередовище, фактори зовнішнього середовища.

Вступ. Будь-яке сучасне підприємство знаходиться під значним впливом непередбачуваних та динамічних у часі факторів зовнішнього середовища. В

виступає ефективне використання ресурсів, тобто їх витрачання, яке повинне бути досконало обґрунтованим. Аналіз використання матеріальних ресурсів підприємства є важливим елементом, оскільки вони прямо впливають на витрати виробництва і складають значну частку (83% у 2009р.) у собівартості виробленої продукції ВАТ «Київенерго». Крім того, в ході здійснення самого виробничого процесу такі витрати повинні бути контрольованими та керованими. Витрачання кожного виду ресурсів на одиницю продукції виступає як показник економічної ефективності виробництва. Тому в управлінському процесі на перший план виступає саме управління витратами. З урахуванням позавиробничої стадії в процес управління необхідно долучити ще й ринкові ціни на вироблену продукцію. Отже, витрати на одиницю виробленої продукції та ринкові ціни на неї стають головними чинниками прибуткового господарювання. Але, що стосується розглянутого підприємства, тарифи, за якими реалізується продукція, мають зовсім не ринковий механізм, а занижуються відповідними розпорядженнями Київської міської державної адміністрації. Тому за такою ціновою політикою, підприємство функціонує за рахунок інших операційних доходів у вигляді дотацій з міського бюджету. Оскільки підприємство не повністю повертає вкладені кошти, йому необхідно проводити роботу по пошуку резервів зменшення собівартості і збільшенню прибутку. В таких умовах суттєвими є резерви скорочення витрат, за рахунок більш раціонального використання сировини, оптимізації виробництва і зменшення втрат енергії, при її транспортуванні.

Сьогодні підвищення енергоефективності повинно виділятися державою в особистий вид господарської діяльності і стимулюватися комплексом заходів, що створюють податкові, кредитні умови. На відміну від України, де зроблена ставка на адміністративні та централізовані механізми, досвід зарубіжних країн показує пріоритетність ринкових механізмів, які спонукають суб'єктів господарювання до зниження затрат енергії та підвищення прибутку без прямого впливу держави [5].

Висновки. Енергоефективність ВАТ «Київенерго» є ключовим фактором для забезпечення енергоефективності кожного промислового, комунального споживача, якими у місці Київ є більшість.

Таким чином, одним із основних завдань у господарстві є удосконалення управління виробництвом з урахуванням зростання його масштабів, ускладнення економічних зв'язків, вимог науково-технічного прогресу. Важливе значення для удосконалення системи і методів управління має забезпечення впровадження економічного механізму господарювання, наукове обґрунтування напрямів виробництва, посилення контролю за їх дотриманням, розробка заходів щодо забезпечення високої ефективності виробництва.

Економічний аналіз нині набуває дедалі більшого значення для поліпшення економічної роботи на різних рівнях управління виробництвом. Одним із найважливіших шляхів пошуку резервів виробництва і визначення

Результати дослідження. Перебудова господарського механізму на ринкових засадах потребує перегляду традиційних прийомів дослідження і засвоєння багатьох нових економічних категорій. Важливе значення має комерційний розрахунок, який означає максимальне використання економічних важелів для підвищення ефективності виробництва. Проте його широке впровадження неможливе без глибокого аналізу діяльності енергопідприємства та його підрозділів. Це пояснюється тим, що економічний аналіз сприяє поширенню передового досвіду, прогресивних форм управління, запровадженню передової техніки і технологій, забезпечує можливість розпізнавання закономірностей і прогресивних явищ та надання їм необхідного додаткового імпульсу розвитку.

Об'єктом аналізу в умовах переходу до ринкових відносин є не просто виробничий процес, а отримання замовлень на продукцію, роботи, послуги, виконання цих замовлень за обсягом, номенклатурою, асортиментом, якістю, термінами поставки, а також оплата виконаних замовлень, тобто обсяг реалізації продукції.

За останні роки з впровадженням відносин сформувалась невідповідність цін на теплову і електричну енергію та засоби компенсації. Ці тарифи контролюються державою (НКРЕ) і підвищуються повільніше, ніж ціни на засоби компенсації. У результаті склалася парадоксальна ситуація: унікальний енергокомплекс ВАТ «Київенерго», що забезпечую повний цикл енергопостачання міста Києва, при розрахунках, в кращому випадку, виявляється малоефективним, в гіршому – економічно недоцільним.

Головною метою аналізу виробничої програми є виявлення можливостей більш раціонального використання виробничих ресурсів, зниження витрат на виробництво, реалізацію та забезпечення зростання прибутку, раціонального використання виробничих ресурсів, інформаційне забезпечення та всебічна оцінка досягнутих результатів, обґрунтування управлінських рішень.

Проблема енергетичної безпеки стає кожного дня все гострішою і першочерговою для вирішення на рівні не окремого підприємства. А всієї країни. Від стану енергетичних ресурсів та умов їх використання залежить економічний стан будь-якого підприємства. Вичерпання запасів мінеральних ресурсів, постійне підвищення цін на паливо змушують керівництво енерговиробничих підприємств все більше звертати увагу на ефективне використання енергоресурсів. Україна більш ніж на 50% залежить від імпорту енергоносіїв [3], тому політика енергоефективності була і залишається однією з самих актуальних.

Економічний аналіз діяльності підприємства має бути тісно пов'язаним із системним підходом, тобто з комплексним вивченням об'єкта управління з урахуванням усіх його аспектів: економічного, соціального, технічного, організаційного, екологічного та психологічного. Згідно із системним підходом кожний об'єкт управління розглядають як комплекс взаємопов'язаних елементів, яким притаманні визначені загальні властивості і які об'єднані для досягнення певної мети. Такою метою в умовах ринку

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

Гавриш О.А.

д.т.н., професор НТУУ «КПІ»

Кіряков М. М.

студент ФММ НТУУ «КПІ»

ЗАДАЧА АНАЛІЗУ ВИРОБНИЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА З ЕНЕРГОПОСТАЧАННЯ

У статті розглянуто теоретико-методичні засади проведення економічного аналізу. Визначено сутність і характерні особливості аналізу енерговиробництва, тенденції розвитку та фактори змін результатів діяльності.

Ключові слова: аналіз виробничої діяльності, економічний аналіз, енергоресурси, резерви, енергоефективність, управлінські рішення.

Вступ. Забезпечення ефективного функціонування енергопідприємств потребує економічно грамотного управління їхньою діяльністю, яке багато в чому визначається умінням її аналізувати. За допомогою аналізу вивчають тенденції розвитку, глибоко і системно досліджують фактори зміни результатів діяльності, обґрунтовують плани та управлінські рішення, здійснюють контроль за виконанням їх, виявляють резерви підвищення ефективності виробництва, оцінюють результати діяльності підприємства, виробляють економічну стратегію його розвитку.

Саме тому аналіз виробничої діяльності – це наукова база прийняття управлінських рішень в галузі виробництва теплової та електричної енергії. Для обґрунтування їх необхідно виявляти і прогнозувати наявні і потенційні проблеми, виробничі і фінансові ризики, визначати вплив управлінських рішень на рівень ризиків доходів суб'єкта господарювання.

Проблематикою аналізу виробничої діяльності займаються такі діячі, як Пономаренко О.І., Савицька Г. В., Іваненко В. М., Андреева Г.І., Макогон Ю., Куденко Г., Кадермеєва Д. та інші. Водночас, у працях економістів наразі існує певна різниця підходу до розуміння сутності й змісту процесу аналізу, незважаючи на те, що це поняття досить широко використовують під час дослідження практично усіх проблем удосконалення організації виробництва й управління підприємством.

Постановка задачі. Основною метою даної статті є системне оцінювання діяльності організації, виявлення внутрішніх резервів раціонального використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів енерговиробничої компанії. Для цього необхідно визначити сутність, характерні особливості економічного аналізу, розглянути тенденції розвитку, дослідити фактори зміни результатів діяльності.

Risk is assessed probability to lose one of the levels in deals. Conceiving the case, developing projects and plans, the employer is obliged to calculate, estimate and anticipate the likelihood of any loss. If the probability of loss is much greater than expected profit, it is palpable, the entrepreneur must be careful to reject such things. Otherwise, he risks losing too much. At the same time it is low, acceptable risk which is possible and inevitable. Reinsurance in business leads to missed opportunities for profit [4]. Profit is a direct motive; it's a cause and the ultimate goal of business activity. In the western economic science gains are treated differently: how income from production factors (capital, land and labor), then as a reward for entrepreneurial activity and the introduction of technical improvements, then as a payment for the risk associated with the organization and conduct of any case. After all conditions in the ordinary earnings and economic relations serves we can say that profit is an excess of revenues over expenditures. There are laws of formation of profit. In order to profit the entrepreneur in its activities designed to provide the necessary combination of personal benefit to the public good [7].

The role of the national and state governments in the market economy is debatable, although it has been found that government interventions are sometimes necessary. In these cases, the government mainly deals with the formation and implementation of rules and regulations and ensures that monopolistic behavior does not obstruct competition in the marketplace. Regardless of the government's role, decisions made in a free market economy are primarily made by the 'invisible hand' of market forces - and not mandates issued by the government.

Conclusion: The transition to a market economy poses to our society, many challenges, among which occupies an important place entrepreneurship. Lack of own practical experience of entrepreneurship makes borrow western. This is natural. But attempts to blindly copy the West in all that is necessary for market development, will not lead to positive results. We have to adaptive to market structures and institutions to the peculiar conditions in Ukraine. Most likely, you should wait until a long period, during which a new generation of Ukraine entrepreneurs by trial and error will explore practical business philosophy. Pass a considerable time before we can talk about the prevailing culture of entrepreneurship, the business ethics that denies any way dishonest gain.

The list of literature

1. Tony Cleaver (2006) Understanding the World Economy;
2. Colin Clubb, Niamh Brennan (Eds.) (2006) Accounting (Blackwell Encyclopaedia of Management);
3. Dean Croushore (2006) Money and Banking;
4. David C. M. Dickson (2005) Insurance Risk and Ruin (International Series on Actuarial Science);
5. Eilis Ferran (2004) Building an EU Securities Market;
6. Christian Gourieroux, Joann Jasiak (2007) The Econometrics of Individual Risk: Credit, Insurance, and Marketing;
7. Stephen F. LeRoy, Jan Werner (2001) Principles of Financial Economics;
8. Christian Leuz, Dieter Pfaff, Anthony Hopwood (Eds.) (2004) The Economics and Politics of Accounting: International Perspectives on Trends, Policy, and Practice;
9. Marc Levinson (2006) Guide to Financial Markets.

Firstly, this is the result of technical progress, scientific and technological revolution, in which was set up extremely powerful technique. The composition of the entrepreneurial resource includes its carriers - the entrepreneurs, its infrastructure - market institutions, its ethics and culture. International experience also showed that entrepreneurial skills most effectively implemented in countries where is a strong degree of liberalization of economic activity combined with high efficiency of public institutions, and active government support for small and medium business and politics to promote competition in the domestic market.

The second factor contributing to the flourishing of entrepreneurship is variety individual and social needs of people. Needs of modern society is so diverse that the only business with its flexibility and rapid response capacity of their more or less successfully meet. Society has needs such as time and serves as an impetus to expand the scope of entrepreneurial activity. Responding to these requests, the entrepreneurs grow efficiency; give the world lots of new features. The third factor is flourishing business in recent years is political factor. Freedom in making decisions and implementing them is a necessary condition for doing business. It represents, of course, the full economic responsibility for the results of operations. Entrepreneurship as an economic category is characterized by the establishment of the subjects and objects. Entrepreneurship in a market economy can be carried out in three forms: individual, collective and state. If the first means to do it by yourself, it means in their own interest. Then the second form of entrepreneurship - collective - suggests boundaries and procedures outlined more strictly. In this case, the business activities performed at the base and within the tasks and powers, which are reflected in the founding documents and statutes of the respective forms of enterprises. Subjects of individual activities are private individuals (the organizers of the sole, family and more large-scale production), the subjects of collective forms of entrepreneurship - it's partnership (full and limited), society (with limited liability, joint-stock), production cooperatives. State and municipal unitary enterprises are subject to state business [1].

Entrepreneurial activity is carried out under conditions of uncertainty, instability and risk. Uncertainty does not occur as a result of ignorance of them or poor orientation in the environment, but because they constantly change its operating environment, changing the behavior of market participants and this makes the conduct rapid reorientation of production and marketing. The instability stems from the fact that none of the trend does not continue for too long. In the market nothing is permanent - all cycles: for take-off should be slowing down or drop in business activity, then re-starts recovery. [3].

Uncertainty and instability are constant changes entail risks as an integral feature of entrepreneurship. Decision taken by an entrepreneur without the risk elements, in fact is not a solution. But at the same time the presence of risk factors are the powerful incentive to increase the responsibility for business decisions, save money and resources. The greater the risk, the greater should be the reward. Reward for risk - this is the main part of the profits earned by entrepreneurs. The entrepreneur takes the initiative to organize the interaction of factors of production to maximize profits.

Introduction: Subject enterprise interesting and very important for the present time. Powerful engine of economic and social development of market economy is entrepreneurship. As international experience shows, without freedom of the market economy, without the amateur producer, without any entrepreneurial activity prosperity is impossible. To overcome the crisis and accelerating economic growth, to overcome egalitarianism and its negative socio-economic impact is important not to stifle entrepreneurship, and create all favorable conditions for its functioning and development.

Problem Statement: Enlargement of knowledge about market economy and the impact of entrepreneurship on it.

Body: Entrepreneurship has a long history, but only during the formation of capitalism it developed a modern understanding of this type of activity. Functioning of national economy and the world economy based on economic resources (factors of production) - natural, labor, capital (in the form of real capital, that means in the form of production, and financial, that means cash), business, as well as scientific (scientific, technical, information knowledge). The economic resources of the potential of the national economy or region of the world or the world economy are taken together.

A market economy can be contrasted by a command economy, where the prices for things are set by a force outside the market, such as a government. Strict Communist economies, for example, do not allow the market to dictate prices, making them command economies. In recent years, however, many Communist states have begun incorporating aspects of a market economy into their systems. China is a good example of this model, often called market socialism or the socialist market economy. Under market socialism, many key industries are actually owned and operated by the government rather than private industry, but the government allows the prices of goods and services to fluctuate based on the market, rather than using their monopoly to set the prices as they choose [5].

Most economies in the West are defined as mixed economies, incorporating some elements of a socialist command economy and some elements of a market economy. These economies can be seen as falling along a spectrum, with varying degrees of market freedom. The United States, for example, can be seen as falling fairly far on the side of a true market economy, with steady deregulation of industries and privatization of even once government-owned industries. In contrast, many nations in Western Europe can be seen as falling more on the socialized end of the spectrum, with fairly substantial regulation of industries, and government ownership of some key businesses, such as prisons, water systems, telecommunications systems, health-care systems, and others.

In recent years, in countries with developed market economies, business is experiencing a kind of renaissance. More and more people are involved in the business, starting with your own small business. If in 1950th years in the USA each year recorded an average of approximately 130 thousand firms in 1960th - 220 thousand firms, in 1970th - 350 thousand firms, in 1980th – more than 600 thousand firms. The reason for this phenomenon you can see in a result of the actions of at least three factors. [8].

Шевченко Т.Е.

к.т.н., доц. НТУУ «КПІ»

Хороновский М.А.

бакалавр ФММ НТУУ «КПІ»

НЕОБХОДИМОСТЬ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦИАЛА ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА

В статье рассмотрена необходимость повышения эффективности использования ресурсного потенциала предприятий в условиях экономического кризиса, и приведены пути его повышения.

Ключевые слова: основные и оборотные фонды предприятия, средства производства, оборотные средства, трудовые ресурсы, кадры, материальные ресурсы, эффективность потенциал.

Shevchenko T.E.

Horonovsky M.A.

NEED TO IMPROVE THE EFFICIENCY OF RESOURCE POTENTIAL OF THE ENTERPRISES IN THE ECONOMIC CRISIS

The article describes the need for more efficient use of the resource potential of the enterprises in the economic crisis, and the ways to elevate it.

Keywords: basic and circulating funds of enterprises, the means of production, working capital, manpower, personnel, material resources, the effectiveness of potential.

Anna Tarasenko

Jeremy Bonito

University of Maine

THE ROLE OF BUSINESS IN DEVELOPMENT OF MARKET ECONOMY

Market economy is an economic system guided and regulated by the mechanism of natural market transactions in an adequate institutional environment. Formation of market relations of the country is impossible without the implementation of relevant reforms and inclusion Ukraine in the world integration processes.

Keywords: business, domestic market, enterprise, entrepreneurship, entrepreneurial skills, economic responsibility, needs of society, market economy, market relations, management, profit, risk.

Стратегічне управління матеріальними ресурсами передбачає зниження матеріаломісткості продукції, збільшення виходу продукції, скорочення та ліквідацію втрат, використання вторинних ресурсів і відходів.

Отже, робота будь-якого підприємства, залежить насамперед від використання ефективних новітніх основних засобів. На підприємстві повинні працювати висококваліфіковані спеціалісти та працівники, має бути відсутня плінність кадрів, стабільне забезпечення матеріальними ресурсами підприємства та їх економічне використання, а також поліпшене використання основних виробничих фондів і виробничих потужностей.

Висновки. Ресурси підприємства є необхідною умовою функціонування підприємства та здійснення процесу розширеного відтворення на всіх його стадіях і у всіх формах. Процес виробництва на будь-якому підприємстві здійснюється за належної взаємодії трьох визначальних його факторів: персоналу (робочої сили), засобів праці та предметів праці. Використовуючи наявні засоби виробництва, персонал підприємства створює суспільно корисну продукцію або надає виробничі й побутові послуги. Це означає, що, з одного боку, мають місце затрати живої та уречевленої праці, а з іншого – такі чи інші результати виробництва (діяльності). Останні залежать від масштабів застосовуваних засобів виробництва, кадрового потенціалу та рівня його використання. В умовах економічної кризи, що вплинула на стабільність функціонування підприємств та їх ефективність, життєдіяльність підприємств в значній мірі залежить від ефективності використання ресурсного потенціалу, тому першочерговою задачею є проведення заходів з модернізації існуючого обладнання, інтенсивного використання наявних потужностей, покращення цінової політики, впровадження сучасних енергозберігаючих технологій.

Перелік посилань

1. Васильченко В.А. Менеджмент устйчивого розвитку підприємств: Монографія. – Київ: Центр учебной літератури, 2005.
  2. Герчикова И.Н. Менеджмент: Учебник – М., 2000. –371 с.
  3. Економіка підприємства: Навчальний посібник / за заг. ред. П.В.Круша В.І.Подвігіної, Б.М.Сердюка. – К.:Ельга-Н, КНТ,2009. – 780 с.
  4. Економіка підприємства: Навч. посібник / за ред. А.В. Шегди. – К.: Знання, 2005. – 431с.
  5. Економіка підприємства: підручник / під заг. ред. д-ра екон. наук, проф. Покропивоного С.Д.- Вид. 2-е.К.: КНЕУ, 2004.- 528с.
-

терміни можуть використовуватися, однак кожен із них характеризує працівників підприємства під певним кутом зору.

Термін «трудові ресурси» використовується з метою характеристики працівників підприємства як одного з елементів його ресурсного потенціалу. Трудові ресурси - це частина працездатного населення, що за своїми віковими, фізичними, освітніми даними відповідає певній сфері діяльності. Слід відрізнити трудові ресурси реальні (ті люди, які вже працюють) та потенційні (ті, що колись можуть бути залучені до конкретної праці).

Як елемент загального ресурсного потенціалу трудові ресурси вступають у взаємодію з іншими видами ресурсів (матеріальними, фінансовими); мають певну ціну формування, яку підприємство має за мету мінімізувати; виконують певні функції, які вимірюються певною системою показників кількісного та якісного виміру.

Термін «трудовий колектив» має соціально-політичний відтінок. Він використовується при характеристиці соціальних та моральних потреб працівників підприємства, їх особливих цілей та економічних інтересів.

При використанні терміну «кадри» найчастіше маємо на увазі частину працюючих – спеціалістів та висококваліфікованих працівників підприємства, які постійно працюють на певному підприємстві.

Головна мета сучасної кадрової політики підприємства полягає в забезпеченні на теперішньому етапі і в майбутньому кожного робочого місця і кожної посади персоналом відповідних професій та спеціальностей належної кваліфікації.

Досягнення кінцевої мети кадрової політики суб'єктом господарювання має передбачати виконання певних функцій. Основні з них такі:

- розробка і корекція згідно з умовами господарювання, що змінюються, стратегії формування та використання трудового потенціалу;
- набір і формування необхідних категорій персоналу;
- підготовка персоналу до відповідної професійної діяльності;
- оцінка персоналу;
- мотивація дотримання режиму трудової діяльності і високопродуктивної праці;
- забезпечення соціальної захищеності персоналу підприємства;
- реалізація постійних зв'язків між керівництвом підприємства і представниками трудових колективів.

В аналітичних цілях усіх робітників можна поділити на основних – тих, що безпосередньо беруть участь у процесі створення продукції, та допоміжних – тих, які виконують функції обслуговування основного виробництва. Поступово, з розвитком виробництва, його механізації та автоматизації чіткі межі між основними та допоміжними робітниками зникають, а роль останніх (зокрема наладчиків, механіків) зростає.

Також важливу роль у виготовленні продукції відіграє наявність матеріальних ресурсів (сировина, матеріали, паливо, енергія, комплектуючі вироби, напівфабрикати тощо). Від забезпечення підприємства виробничими ресурсами значною мірою залежить ритмічність та якість випуску продукції.

кругообігу виробничих оборотних фондів та фондів обігу. Тобто, оборотні фонди є складовою частиною оборотних коштів підприємства.

Формування й регулювання окремих елементів оборотних коштів має свої особливості. З огляду на це видокремлюють оборотні кошти у сферах виробництва та обігу, а також розподіляють їх на нормовані й ненормовані. Слід зазначити, що оборотні фонди підприємства мають матеріально-речову й вартісну форми. Вони належать до нормованих оборотних коштів. В процесі формування до складу оборотних фондів включають: виробничі запаси; незавершене виробництво та напівфабрикати власного виготовлення; витрати майбутніх періодів.

Відмітимо, що оборотні кошти використовуються ефективніше тоді, коли більша їхня частина зайнята у сфері виробництва. Перебування оборотних коштів у сфері обігу - лише необхідна умова безперервності процесу відтворення; проте ця частина коштів підприємства не бере безпосередньої участі у створенні вартості продукції, що виготовляється.

Для підвищення ефективності використання оборотних коштів підприємству слід застосовувати наступні заходи:

- оптимізація запасів ресурсів і незавершеного виробництва;
- скорочення тривалості виробничого циклу;
- поліпшення організації матеріально-технічного забезпечення;
- прискорення реалізації товарної продукції.

Таким чином, економічна сутність і матеріально-речовий зміст основних та оборотних фондів становлять визначальні характеристики щодо окреслення їхнього значення у здійсненні відтворювальних процесів, функціонування та розвитку будь-якого виробництва. Уся сукупність наявних виробничих фондів становить найбільшу за питомою вагою частину національного багатства країни. Основні фонди визначають характер матеріально-технічної бази виробничої сфери на різних етапах її розвитку. Зростання й удосконалення засобів праці забезпечують безперервне підвищення технічної оснащеності та продуктивності праці виробничого персоналу. Знаряддя праці, які є найбільш активною частиною основних фондів, становлять матеріальну основу виробничої потужності підприємства. Елементи оборотних фондів формують речовинну субстанцію продукції, що виготовляється (сировина, конструкційні матеріали), створюють матеріальні умови для здійснення технологічних процесів і роботи виробничого устаткування (паливо, енергія), збереження і транспортування сировини та готових виробів (різні допоміжні матеріали - мастила, фарби тощо; тара).

Слід зазначити, що найбільш важливим елементом продуктивних сил і головним джерелом розвитку економіки є люди, тобто їхня майстерність, освіта, підготовка, мотивація діяльності. Існує безпосередня залежність конкурентоспроможності економіки, рівня добробуту населення від якості трудового потенціалу персоналу підприємств та організацій даної країни.

Для характеристики сукупності працівників підприємства в сучасній економічній літературі та нормативних актах використовують різні терміни: трудові ресурси, персонал, кадри, трудовий колектив. Хоча всі наведені

Вступ. Наслідки світової економічної кризи, що вплинули на стан економіки України, вимагають прийняття оптимальних управлінських рішень щодо визначення обсягів виробництва, обрання цільових ринків реалізації продукції, що передбачає ефективність використання всіх видів ресурсів підприємства, їх оптимальну структуру, від якої залежать фінансові результати і фінансовий стан підприємства. Існуюча ситуація на ринку вимагає швидкого реагування на зміну господарської діяльності підприємств, пов'язаної з використанням їх ресурсного потенціалу. У цих умовах зростає роль аналізу використання ресурсного потенціалу та розробка заходів з підвищення ефективності його використання на підприємствах.

Методики аналізу та використання ресурсного потенціалу досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені такі, як Л. Абалкін, В. Авдєєнко, Р. Акбердін, В. Андрійчук, Р. Білоусов, Г. Бабков, П. Борщевський, І. Бузько, Ю. Василенко, С. Волощук, Е. Горбунов, В. Гончаров, А. Задоя, А. Ігнатівський, Р. Колосова, О. Коренков, В. Котлов, Г. Мельничук, М. Кучеров, О. Олексюк, І. Ступницький, І. Фаріон, Е. Фігурнов, С. Хейнман, Д. Черніков, В. Шиян, С. Шкарабан та інші. Проте більшість теоретичних концепцій щодо підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу, його структури та властивостей, що лежать в основі його аналізу, є недостатньо обґрунтованими або суперечливими в умовах економічної кризи та нестабільної ситуації на ринку.

Постановка задачі. Метою статті є обґрунтування необхідності підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств. Для досягнення цієї мети у роботі передбачено виконання комплексу взаємопов'язаних завдань, головними з яких є:

– визначення економічної сутності та матеріально – речового змісту трудового потенціалу, потенціалу основних засобів й матеріальних ресурсів підприємств як основи ресурсного потенціалу, що дасть змогу проаналізувати їх сукупний вплив на фінансові результати;

– розробка заходів підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу на підприємствах.

Результати дослідження. Виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг) здійснюється в процесі взаємодії праці людини та певних засобів виробництва, які в своїй сукупності складають ресурси виробництва. Засоби виробництва за своїм матеріально-речовим складом становлять фонди підприємства, усю сукупність яких поділяють на основні та оборотні. Проте засоби виробництва як сукупність засобів і предметів праці не можна ототожнювати з фондами, що зумовлено двома обставинами. По-перше, елементи засобів виробництва стають фондами лише з моменту їхнього безпосереднього використання у виробничому процесі. По-друге, фонди на відміну від засобів виробництва є виключно вартісною економічною категорією. Це означає, що до фондів відносять не всі елементи засобів виробництва взагалі, а ті з них, які мають вартість. Поняття оборотних фондів тісно пов'язане з поняттям «оборотні кошти», що означає сукупність грошових коштів підприємства, необхідних для формування й забезпечення

Шашина М.В.

доц., к.е.н. НТУУ «КПІ»

Дзюба І.В.

студентка ФММ НТУУ «КПІ»

УСОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СБЫТОВОЙ ПОЛИТИКИ ПРЕДПРИЯТИЯ ПОРОШКОВОЙ МЕТАЛЛУРГИИ

В статье определено понятие «сбытовая политика» и его отличие от понятия «сбытовая деятельность». Предложено формирование сбытовой политики химических предприятий на основе социального подхода, то есть построенную на определенных социальных принципах.

Ключевые слова: сбытовая политика, сбытовая деятельность, система CRM, социальная политика, сбалансированная система показателей.

Shashina M.V.

Dzyuba I.V.

IMPROVEMENT OF SALE POLICY OF ENTERPRISE OF POWDER- LIKE METALLURGY

In the article certainly concept «sale policy» and his difference from a concept «sale activity». Forming of sale policy of chemical enterprises is offered on the basis of social approach, that built on certain social principles.

Keywords: sale policy, sale activity, system CRM, social policy, Balanced system of indexes.

Шевченко Т.Є.

к.т.н., доц. НТУУ «КПІ»

Хороновський М.А.

бакалавр ФММ НТУУ «КПІ»

НЕОБХІДНІСТЬ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ

В статті розглянуто необхідність підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу підприємств в умовах економічної кризи та наведені шляхи його підвищення.

Ключові слова: основні та оборотні фонди підприємства, засоби виробництва, оборотні кошти, трудові ресурси, кадри, матеріальні ресурси, ефективність, потенціал.